

Bakalářský studijní program: **Ekonomika a management**

Studijní obor: **Ekonomika veřejné správy a sociálních služeb**

Důchodová reforma

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Autor: **Václav KRÁL**

Vedoucí bakalářské práce: Ing. Michal PLAČEK, MSc.

Znojmo, 2015

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Autor	Václav KRÁL
Bakalářský studijní program	Ekonomika a management
Obor	Ekonomika veřejné správy a sociálních služeb
Název	Důchodová reforma
Název (v angličtině)	Pension reform

Zásady pro vypracování:

Cíl práce: Cílem této práce je analýza a hodnocení současného stavu důchodového systému v ČR, identifikace příčin neúspěchu zavedení druhého penzijního pilíře a vypracování vlastního návrhu řešení důchodové reformy.

Postup práce:

1. Rešerše literatury a zpracování teoretické části práce
2. Popis současného stavu důchodového systému v ČR
3. Analýza a hodnocení reformy penzijního systému v ČR
4. Návrh řešení důchodové reformy v ČR
5. Syntéza předchozích poznatků

Metody: Analýza, syntéza, dedukce

Rozsah práce: 40 - 55

Seznam odborné literatury:

1. ARNOLDOVÁ, Anna. *Vybrané kapitoly ze sociálního zabezpečení*. I. část. 3. vyd. Praha: Karolinum UK, 2007. 612 s. ISBN 978-80-246-1393-2.
2. BISKUP, Jiří; VOŘÍŠEK, Vladimír. *Důchodové pojištění*. Praha: Eurolex Bohemia, 2005. 406 s. ISBN - 80-86861-38-4.
3. CETLOVÁ, Helena; PAVELKA, František; CETL, Alexandr. *Důchodové spoření a doplňkové penzijní spoření*. Praha: VECTOR Certifikace, 2012. ISBN - 978-80-260-3308-0.
4. HOLMAN, Robert a kol. *Studie k reformám zdravotního a penzijního pojištění*. 1. vyd. Praha: OECONOMICA, 2005. 205 s. ISBN 80-245-0994-6.
5. KREBS, Vojtěch a kol. *Sociální politika*. 5. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010. 544 s. ISBN - 978-80-7357-585-4.

Datum zadání bakalářské práce: duben 2014

Termín odevzdání bakalářské práce: duben 2015

Václav KRÁL
student

Ing. Michal PLAČEK, MSc.
vedoucí bakalářské práce

doc. Ing. Dušan DOBROVODSKÝ, CSc.
garant studijního oboru

doc. Ing. Hana BŘEZINOVÁ, CSc.
rektorka SVŠE Znojmo

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „Důchodová reforma“ vypracoval samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce Ing. Michala PLAČKA, MSc.

Ve Znojmě

Václav KRÁL

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval vedoucímu bakalářské práce Ing. Michalu Plačkovi, MSc. za jeho trpělivost, náměty, rady, vstřícný přístup a užitečnou pomoc při zpracování bakalářské práce. Chtěl bych zde také poděkovat své rodině za podporu a zázemí, svým spolupracovníkům za trpělivost.

ABSTRAKT

Bakalářská práce „Důchodová reforma“ se zabývá analýzou provedené velké důchodové reformy v České republice. Analyzuje důkladně důchodový systém po provedení důchodové reformy v České republice s cílem nalézt příčiny neúspěchu této reformy. Praktická část se zabývá nutností změn v našem penzijním systému z důvodů neudržitelnosti průběžného státního systému a vyhodnocení SWOT analýzy důchodové reformy. V závěru práce je navrženo vlastní řešení reformy penzijního systému, které by mohlo vést ke změně koncepce a stabilizaci celého důchodového systému v České republice.

Klíčová slova: sociální politika, důchodová reforma, pilíře důchodového systému, důchodové dávky, průběžný státní penzijní systém.

ABSTRACT

The bachelor's thesis “Pension reform” deals with an analysis of the major pension reform which was carried out in the Czech republic. It analyses the pension reform thoroughly. The aim of the work is to find out causes of its failure and imperfection.

Practical part pursues the necessity of changes in our pension scheme for the reason of unsustainability of the continuous state pension scheme. This part also contains the evaluation of pension reform by methodology of SWOT analysis.

Own solution of the pension reform is suggested in the conclusion. The solution could lead to the change of its conception and stabilize overall pension scheme in the Czech republic.

Key words: social policy, pension reform, pillars of the pension scheme, pension social benefits, continuous state pension scheme.

OBSAH

1	ÚVOD	10
2	CÍL PRÁCE A METODIKA	11
3	TEORETICKÁ ČÁST	12
3.1	Obecná analýza penzijního systému	12
3.1.1	Financování penzijního systému	12
3.1.2	Základní typy penzijních plánů	13
3.1.3	Základní typy konstrukce důchodového systému	13
3.2	I. pilíř penzijního systému	14
3.3	II. pilíř důchodového systému	15
3.4	III. pilíř důchodového systému	15
3.5	Penzijní systémy v EU a ve světě	16
3.6	Analýza současného stavu důchodového systému v ČR	16
3.7	I. pilíř důchodového systému - průběžný systém v ČR	17
3.8	II. pilíř penzijního systému v ČR	19
3.8.1	Penzijní společnosti zapojené do II. pilíře	19
3.8.2	Typy důchodových fondů	21
3.8.3	Úplata penzijní společnosti	22
3.8.4	Investiční brzda	23
3.8.5	Vyplácení dávek z II. pilíře	23

3.9	III. pilíř penzijního systému v ČR	23
3.9.1	Investiční strategie ve III. pilíři.....	25
3.9.2	Státní příspěvky, daňové úlevy a možná podpora od zaměstnavatele	25
3.9.3	Systém předdůchodů.....	26
3.9.4	Systém předčasných důchodů.....	27
3.10	Shrnutí teoretické části.....	28
4	PRAKTICKÁ ČÁST	29
4.1	Důvody k reformám penzijního systému.....	29
4.1.1	Deficit důchodového průběžného systému	29
4.1.2	Demografický vývoj	30
4.1.3	Diverzifikace rizik	32
4.2	Obsah uskutečněných reforem.....	33
4.2.1	Malá důchodová reforma	33
4.2.2	Velká důchodová reforma.....	34
4.3	SWOT analýza reformy penzijního systému ČR.....	37
4.3.1	Silné stránky reforem.....	37
4.3.2	Slabé stránky reforem	39
4.3.3	Příležitosti reforem	41
4.3.4	Hrozby reforem.....	42
5	NÁVRH VLASTNÍ DŮCHODOVÉ REFORMY	47

5.1	Změny v I. pilíři	47
5.1.1	Zdanění důchodů.....	47
5.2	Změny ve II. pilíři	51
5.2.1	Parametrické úpravy ve II. pilíři	52
5.3	Změny ve III. pilíři.....	52
6	ZÁVĚR	54
7	POUŽITÉ ZDROJE.....	56
8	SEZNAM TABULEK	60
9	SEZNAM GRAFŮ	61
10	PŘÍLOHY	62

1 ÚVOD

Důchodový systém v České republice je aktuálně založen na třech pilířích a současný stav je výsledkem provedené důchodové reformy v ČR v roce 2013. Důchodová reforma se stala tématem jak politickým, tak i veřejným a probudila mnoho emocí a diskusí o její podobě. Reforma penzijního systému je také z jedním z deklarovaných cílů sociální politiky České republiky. Provedená důchodová reforma se stala jedním z nejdůležitějších hospodářsko-politických změn v naší novodobé historii a nejspíše ovlivní život každého občana žijícího v naší vlasti.

Demografický vývoj a demografické prognózy v ČR ukazují, že hlavním problémem je stárnutí obyvatelstva a proto Česká republika zavedla reformu, která by měla předejít neřešitelným miliardovým dluhům vznikající v průběžně financovaném systému důchodového systému. Došlo k zásadní změně a to především k rozšíření dvou pilířů na pilíře tři, aktuálně se jedná o stávající státní průběžné financování důchodů, nově zavedené fondové investování na individuální účty a již existující dobrovolné penzijní připojištění.

Je zřejmé, že důchodová reforma zejména z politických důvodů u nás úspěšně nedopadla a v současnosti se hledají cesty, jak druhý pilíř důchodového systému odstranit, aniž by na Českou republiku nebyly vzneseny mezinárodní arbitráže. Nejspíše tedy zůstane náš důchodový systém pouze dvoupilířový a veškerá vynaložená energie a nemalé finanční prostředky budou zrušením druhého pilíře tímto nenávratně pryč.

Úlohou státu, společnosti je, zejména starším lidem, občanům bez schopnosti výdělečné činnosti, zdravotně postiženým a sociálně slabším poskytnout dostatečné materiální a sociální podmínky k důstojnému životu a chránit je před chudobou. Avšak, aby toto mohl stát zabezpečit, musí být dostatečně ekonomicky vyspělý, schopný financovat cíle své sociální politiky a jestliže prostředky na tyto cíle nejsou dostatečné, měl by část zodpovědnosti přenést na jednotlivce.

Dnešní důchodci, příjemci důchodových dávek, si plně neuvědomují, že jejich penze jsou vypláceny na úkor dnešní střední a mladší generace a více méně si nepřipouští, že by se oni sami mohli nějakým způsobem podílet na zabezpečení ve stáří.

2 CÍL PRÁCE A METODIKA

Cílem této bakalářské práce je analýza a hodnocení současného stavu důchodového systému v České republice, zejména identifikace neúspěchu zavedení důchodové reformy, především druhého pilíře a vypracování vlastního návrhu řešení důchodové reformy.

V teoretické části se tato bakalářská práce věnuje všeobecnému fungování důchodového systému jako celku, analýze jednotlivých penzijních pilířů s uvedením, jaké penzijní systémy jsou běžně používány ve světě a v evropských státech. Důkladně analyzuje penzijní důchodový systém po reformě v České republice se všemi třemi pilíři.

Praktická část této bakalářské práce se zabývá identifikací příčin neúspěchu zavedení reformy, zejména druhého penzijního pilíře v České republice, analyzuje důvody, proč bylo nutné uskutečnit reformu penzijního systému, ilustruje demografický vývoj, demografické prognózy a provedené reformy. Praktická část je ukončena vypracováním vlastního návrhu řešení důchodové reformy v České republice.

Bakalářská práce byla zpracována na základě rešerše dostupné literatury v ČR a v zahraničí, na základě dostupných dat z elektronických zdrojů související s vybraným tématem, sběrem dat, analýzou, dedukcí a syntézou poznatků uskutečňovaných důchodových reform u nás i v zahraničí.

3 TEORETICKÁ ČÁST

3.1 Obecná analýza penzijního systému

Penzijní systém by měl v současném pojetí splňovat dvě základní kritéria, především by měl poskytnout adekvátní sociální ochranu občanů ve stáří, přičemž by neměl bránit ekonomickému rozvoji nebo alespoň by měl přispívat ke stimulaci rozvoje. V ekonomicky vyspělých zemích a také v zemích EU se používají určité speciální varianty tzv. třípilířového systému. O vzniku důchodových systémů můžeme hovořit v souvislosti s narůstající potřebou řešení situace, kdy se stále více lidí stěhovalo za prací do měst a tradiční model fungování společnosti přestával vyhovovat. V těchto podmínkách se začala rozvíjet myšlenka „sociálního státu“. [4]

3.1.1 Financování penzijního systému

Této problematice je věnována ve všech zainteresovaných zemích mimořádná pozornost. V podstatě lze rozlišit následující možnosti financování:

- ze státního rozpočtu, kdy zdrojem prostředků jsou daně z příjmů, u tohoto způsobu financování je patrná nejvyšší sociální solidarita,
- ze státního rozpočtu, kdy zdrojem prostředků jsou příspěvky na sociální důchodové pojištění, sociální solidarita je již nižší než v předchozím případě, tento systém je poměrně průhledný a zajišťuje tak kázeň v placení příspěvků,
- z fondu odděleného od státního rozpočtu, ve kterém se shromažďují příjmy z příspěvků (PAYG - tento název je odvozený z anglického „pay as you go“ - tedy co je vybráno, je ihned vypláceno občanům pobírající důchodové dávky), nevytváří se žádná kapitálová rezerva a v případě nutnosti je dotován ze státního rozpočtu, systém vychází také z myšlenky mezigenerační solidarity, využívá jej většina zahraničních zemí, EU nevyjímaje,
- z fondu, ve kterém se při průběžném financování vytváří rezerva na úrovni dlouhodobě investovatelného kapitálu, tento způsob financování potřebuje adekvátní makroekonomické podmínky na vytváření dostatečných rezerv, příjmy musí převyšovat výdaje,

- čistě fondové financování (system „capital reserve“), pomocí pojišťovacího systému se vytvářejí kapitálové rezervy k financování důchodových dávek. [4, str. 182]

Většina vyspělých států si uvědomuje, že financování důchodového systému založeném na PAYG systému není za současné situace dostačující a vedle těchto systémů podporují spoření na stáří v soukromých důchodových fondech a zavádějí tím důchodové reformy. [7]

3.1.2 Základní typy penzijních plánů

Při financování důchodového systému je také zásadní jaké typy penzijních plánů zvolíme, rozlišujeme následující systémy pro financování:

- dávkově definované systémy** (DB - defined benefit) zaručují určitou výši penzijních dávek, které jsou většinou závislé na kombinaci faktorů jako počet let, po které jedinec odváděl příspěvky do systému, výše příjmů jedince za určité období a výše tzv. aktuálního parametru, bývá stanoven zákonem,
- příspěvkově definované systémy** (DC - defined contribution)) neposkytují pojištěncům takovou míru jistoty ohledně výše jejich budoucích penzí. Účastníci platí stanovenou příspěvkovou sazbu, ale výše jejich budoucích penzí závisí, mimo velikosti odvedených příspěvků, také na míře výnosu z investování těchto úspor na kapitálovém trhu,
- hypotetické příspěvkově definované systémy** (NDC - notional defined contribution), kde každý pojištěnec má svůj individuální účet, na který se mu připisují odvedené příspěvky a zhodnocení těchto příspěvků v čase, úspory na účtu je pouze hypotetický, jelikož vybrané příspěvky jsou požitý na výplatu důchodových dávek. [4, str. 185]

3.1.3 Základní typy konstrukce důchodového systému

V podstatě existují jednosložkové, kde rozeznáváme dva typy konstrukce důchodů. S postupným vývojem začaly vznikat i dvousložkové. Mezi jednosložkové řadíme:

- **Bismarckův pojistný systém** - model vytvořen Bismarckem a zaveden ve střední Evropě, výše důchodu je přímo závislá na pojistném tak, že je určena určitým procentem z průměrného výdělku určeného za poměrně dlouhé období, vlastnosti konstrukce jsou rok od roku upravovány v důsledku růstu mezd. K vyrovnání nově při-

znáných, konstruovaných důchodů a stávajících důchodů, dochází pomocí zvýšení procentní částky odpovídajícího růstu mezd,

- **Beveridgeův systém** - někdy bývá nazýván jako model jednotného důchodu. Výše je stanovena na úrovni minimální mzdy. Zakladatelem byl anglický reformátor lord Beveridge a byl uplatněn v Anglii a Nizozemsku, jednotná částka udává výši důchodu. V tomto systému ovšem nemůže dojít ke vzniku rozdílu mezi důchodovými dávkami z různých období, protože systém je nastavený stále stejně jako odpovídající ekonomická situace. Výše důchodů je upravována podle růstu cen a to vždy v pravidelných intervalech podle cenových indexů, má charakter sociální dávky. [4]

Vývojem se vytvořily v různých zemích kombinace těchto základních teoretických modelů. A to pojistný systém s minimální výší a dvousložkový důchod, jedna část je určena v jednotné výši a ta druhá je závislá na výši pojistného. Vše se odvíjelo na základě historických, sociálních, ekonomických aspektů a vytvořily se modely:

- **Dvousložková konstrukce** - kombinace výše uvedených dvou typů, poskytuje v rámci důchodového systému podle konkrétní sociální a ekonomické situace možnost posilovat buď prvek nivelizační, nebo prvek ekvivalence. Posilování prvkem nivelizačním znamená procentní zvyšování první složky o pevné částky. Ekvivalence v tomto významu znamená procentní zvyšování druhé složky. Tato kombinace se zavádí pro nově přiznané důchody i pro vyplácené důchody,
- **Pojistný typ se stanoveným minimem** - pojistný systém se stanoveným minimem umožňuje přiznat při získání stanovené doby pojištění minimální důchod a to bez ohledu na výši zaplaceného pojistného, přeměna Bismarckova systému. [4]

3.2 I. pilíř penzijního systému

I. pilíř též můžeme nazvat veřejným neboli tzv. základním důchodovým systémem, je garantovaný státem, je založený na principu mezigenerační solidarity. Tento pilíř má většina evropských zemí, převážně z historických důvodů, vývoj směřuje k jeho částečnému oslabování a doplňování. [9] Tento pilíř také můžeme pojmenovat jako klasický průběžný systém, nazývaný také PAYG a spočívá ve financování z fondu odděleného od státního rozpočtu. Podstatou je, že ekonomicky aktivní účastníci systému odvádějí příspěvky na důchodové pojištění do tohoto fondu a prostředky jsou v běžném roce použity na výplaty

dávek současným důchodcům. Tento systém vychází zejména z principu mezigenerační solidarity, má zajistit redistribuci finančních prostředků od bohatších účastníků k chudším, zajistit každému alespoň minimální příjem v nepříznivé životní situaci, mj. ve stáří, bez ohledu na jeho majetek a možnosti. Průběžně financovaný systém je dosti citlivý na demografický vývoj není příliš ovlivnitelný makroekonomickými parametry (inflací). U tohoto pilíře rozeznáváme dva typy PAYG, jsou to dávkově (DB) a příspěvkově (DC) definované. [4, 5]

3.3 II. pilíř důchodového systému

Dle zavedené terminologie rozumíme po pojmem druhý pilíř důchodového systému tzv. doplňkové důchodové systémy - tento pilíř nabývá v evropských státech nejčastěji dvou podob, podle terminologie ustálené v EU se jedná o zaměstnanecké penzijní pojištění založené na principu kolektivního zabezpečení prostřednictvím zaměstnavatelů (tzv. kolektivní schéma), v postkomunistických státech, které provedly komplexní reformu, i v některých dalších evropských zemích (např. Švédsko) je za druhý pilíř považován systém financovaný zásadně metodou kapitalizace s povinnou nebo dobrovolnou účastí, obecně pro doplňkové důchodové systémy platí, že zajišťují jedincům vyšší úroveň důchodových dávek, než je schopen poskytnout základní PAYG systém, mohou působit souběžně se základním důchodovým systémem (ze základního systému se lze za určitých podmínek vyvázat, tzv. opt-out) nebo jako nadstavba základního systému (ze základního systému jsou poskytovány základní dávky a doplňkový systém pouze zvyšuje jejich úroveň), tento pilíř je většinou financován fondově, je dobrovolný nebo povinný, nezávislý na státu, stát obvykle systém reguluje, právně vymezuje a kontroluje, nezajišťuje samotné fungování systému, oba tyto typy druhého pilíře mohou vykazovat různé odlišnosti a může docházet k jejich vzájemné kombinaci, splynutí. [5, 7, 16]

3.4 III. pilíř důchodového systému

Třetí pilíř je v současnosti chápán jako soukromé aktivity jednotlivců pro individuální zabezpečení na stáří [5]. Nazývá se dle zavedené terminologie také tzv. individuální schéma založené na dobrovolnosti, může mít podobu penzijního pojištění, připojištění, po dobu účasti v investičních fondech, účasti v životním pojištění atd., systém je založen na smluvním vztahu mezi občanem a soukromým subjektem poskytující požadovaný penzijní pro-

dukt a zde se jedná o soukromoprávní aktivity s uvedeným subjektem a stát tomuto vztahu poskytuje právní rámec a může podporovat tyto systémy např. cestou daňových výhod, státních příspěvků a benefitů. [5, 8]

3.5 Penzijní systémy v EU a ve světě

Penzijní systémy používané ve světě mají různé podoby. Největší rozdíl je v míře zapojení soukromého sektoru v povinném penzijním systému. Penze občanů může být buď zcela veřejná, zcela soukromá nebo kombinovaná. [10] Český expert na penzijní systémy pan profesor ekonomie Jaroslav Vostatek hodnotí světové důchodové systémy takto:

Předesílám, že žádný penzijní systém nemůže vyhovovat nejen všem, ale ani devadesáti procentům populace. Žádná konstrukce starobních důchodů není ideální. [23]

Důchodové systémy používané v zahraničí v současnosti jsou buď plně fondové (Chile), kombinované s povinným druhým pilířem (Bulharsko, Maďarsko, Polsko, Švýcarsko, Slovensko a Švédsko), kombinované, kdy druhý pilíř nemusí být nutně povinný (ČR, USA, GB, Dánsko, Nizozemí) a PAYG systém (SRN). Dochází samozřejmě k různým kombinacím těchto modelů. [20]

Chile v roce 1981 zavedlo systém povinného spoření do fondů a plně nahradilo tímto systémem původní systém průběžně financovaný [22]. Tři tranzitivní země (Maďarsko, Polsko, Estonsko) mají své důchodové systémy založeny na kombinaci průběžného a fondového pilíře. Jako příklad modelu, ve kterém je druhý pilíř organizován na základě zaměstnaneckých povinných fondů je zahrnuto Švýcarsko - nejstarší představitel kombinovaného systému důchodového zabezpečení v Evropě. Zkušenosti těchto států prokazují, že pro úspěšnou realizaci důchodové reformy je nezbytné dosažení co možná nejširší politické shody na řešení, pečlivá technicko-administrativní příprava a zabezpečení a v neposlední řadě i objektivní informační kampaň. [21]

3.6 Analýza současného stavu důchodového systému v ČR

Česká republika je považována v Evropě i ve světě za ekonomicky rozvinutý stát s aktivní sociální politikou a do této politiky mimo jiné patří také důchodový neboli penzijní systém. Sociální politikou můžeme také v užším pojetí chápat jako snahu reagovat na možná sociální

rizika a hrozby, resp. jejich neblahé důsledky, se snahou eliminovat sociální tvrdosti, v souvislosti s fungováním tržního mechanismu od devadesátých let minulého století. [7]

Důchodový systém v České republice tvoří v současné době zejména povinný, státem spravovaný a průběžně financovaný systém důchodového pojištění - PAYG systém. Tento povinný tzv. I. pilíř důchodového zabezpečuje všechny případy dlouhodobého ohrožení následkem sociální události, při kterém může dojít ke ztrátě zdroje příjmu, nejčastějším důvodem je odchod do starobního důchodu. Hlavní úlohou tohoto prvního pilíře je solidárně zajistit přiměřenou výši důchodů pro všechny občany, kteří platili většinu života pojištění. [7, 9]

Zajistit ve stáří příjem nad rámec státem garantovaných dávek je také možné tzv. penzijním připojištěním, který tvoří III. pilíř penzijního systému. Zde jsou prostředky pod správou soukromých penzijních fondů, za podpory státu v podobě státních příspěvků. [7]

Vedle systému povinného důchodového pojištění (I. pilíř) a systému dobrovolného penzijního připojištění (III. pilíř) byl reformou zaveden také systém takzvaného dobrovolného penzijního spoření (II. pilíř). Tímto ČR zavedla třípilířovou penzijní strukturu, podobně tak učinily státy Evropské unie. [8]

3.7 I. pilíř důchodového systému - průběžný systém v ČR

Klasický průběžný systém, nazývaný také PAYG systém, spočívá ve financování z fondu odděleného od státního rozpočtu. Hlavní podstatou je, že ekonomicky aktivní účastníci systému odvádějí příspěvky na důchodové pojištění do tohoto fondu a prostředky jsou v běžném roce použity na výplaty dávek současným důchodcům. Tento systém vychází zejména z principu mezigenerační solidarity, má zajistit redistribuci finančních prostředků od bohatších účastníků k chudším, zajistit každému alespoň minimální příjem v nepříznivé životní situaci, mj. ve stáří, bez ohledu na jeho majetek a možnosti. [4, 5]

V České republice tímto způsobem funguje systém státem garantovaných penzí. Příspěvkově definované systémy neposkytují takovou jistotu svým účastníkům, neboť výše budoucí dávky závisí na dalších mnoha faktorech a tak neposkytují svým účastníkům takovou míru jistoty, především co se týče výše vyplácení budoucích dávek. [4] Průběžný systém je i nadále po reformě financován z odváděného sociálního pojištění výdělečně činných

občanů ve výši 28 % z hrubé mzdy , kteří nevstoupili do II. pilíře a 25 % z hrubé mzdy pro ty, jež vstoupili do II. pilíře. [1, str. 25]

I. pilíř je charakterizován jako tzv. státní důchod, jedná se o průběžný důchodový systém, není garantovaná výše důchodu, bez možnosti spoření, tj. naspořené prostředky patří státu, není předmětem dědictví, s vysokou sociální solidaritou s relativně vysokou příjmovou redistribucí. Při splnění stanovených podmínek je systém povinný pro všechny ekonomicky aktivní osoby a současně je umožněna i dobrovolná účast v systému. [1, str. 25] Systém poskytuje náhradu příjmu v případě stáří (starobní důchod), invalidity (plný nebo částečný invalidní důchod) a úmrtí živitele (vdovský, vdovecký a sirotčí důchod), systém je dávkově definovaný, jednotný a dynamický (řada prvků konstrukce výpočtu důchodu se každoročně upravuje s přihlédnutím k ekonomickému vývoji, a to včetně indexování vyměřovacích základů). Tento systém je garantovaný Českou republikou ekonomicky i právně. [10]

Při současném demografickém vývoji není důchodový systém financovaný pouze PAYG trvale udržitelný a je na samé hranici ekonomických možností [8]. Demografický vývoj bude popsán v samostatné kapitole. Při snižujícím se počtu platících do toho systému a současně rostoucím počtu příjemců dávek zákonitě vznikají rozdíly mezi příjmy a výdaji do průběžného fondu.

PAYG systémy se proto nachází v krizi. Parametrické změny jsou samozřejmě možné, a to zejména zvyšováním příspěvků pro ekonomicky aktivní obyvatelstvo, nebo jít cestou snižováním vyplácených dávek důchodcům, popřípadě zpřísnováním podmínek pro vznik nároku na důchodové dávky. Avšak tyto způsoby snižují životní úroveň jedné ze skupin účastníků systému, proto je v současné době v ekonomicky vyspělých zemích použití pouze PAYG systému nedostačující. [8] Politické a sociální aspekty těchto kroků v tuto chvíli hodnotit není nutné.

Od roku 1993 bylo v České republice zahájeno placení pojistného mimo daňový systém jako zvláštní platby, čímž se financování sociálního pojištění začalo oddělovat od státního rozpočtu, tímto byl zaveden systém průběžného financování. Pojistné však i nadále bylo příjmem státního rozpočtu a víceméně se stalo další daní. To umožnilo vládám uplatňovat vůči systému zbytkový přístup v rámci hospodaření s veřejnými financem a tak mohla tato plánovitě vytvářená rezerva sloužit k financování transformace na veřejnoprávní systém,

byla odčerpána ve prospěch státního rozpočtu. K jeho oddělení, tj. vytvoření zvláštního účtu, tak došlo až v roce 1996, avšak tehdy již už žádný přebytek neexistoval. [11]

3.8 II. pilíř penzijního systému v ČR

II. pilíř důchodového systému je upraven dvěma zákony, a to zákonem č. 426/2011 Sb., o důchodovém spoření a zákonem č. 397/2012 Sb., o pojistném na důchodové spoření. Tímto vznikl z dvoupilířového systému systém založený na třech pilířích.

Nově vzniklý II. pilíř důchodového systému v ČR je také označován jako tzv. **opt-out**. Financování druhého pilíře je zabezpečeno tak, že z průběžného (I. pilíře) systému jsou vyvedena 3 % z hrubé mzdy a účastník si hradí další 2 % z hrubé mzdy (vlastní příspěvek) po celou dobu účasti ve druhém pilíři. Důchodové spoření má podobu shromažďování a umístování prostředků účastníka z důchodového spoření do důchodových fondů spravovaných penzijními společnostmi. [1, str. 26]

Výplaty (odchod do starobních důchodů) jsou buďto postupné, jako doživotní penze anebo také postupné, ale jako penze po dobu 20 let. Každý, kdo se do II. pilíře zapojí, si tedy během života spoří do vybraného důchodového fondu. Fond jeho prostředky spravuje a zhodnocuje. II. pilíř tedy představuje soukromý důchod účastníka na individuálním účtu, vložené prostředky jsou zhodnocené podle zvolené investiční strategie, naspořené prostředky jsou předmětem dědictví, vstup je založen na dobrovolnosti za těchto podmínek:

- pro účastníky nad 35 let s možností vstupu pouze od 1. 1. do 30. 6. 2013,
- pro účastníky od 18 do 35 let s možností vstupu až do kalendářního roku, ve kterém dosáhne věku 35 let, nebo do šesti měsíců ode dne, od kterého byl poprvé od 1. ledna 2013 poplatníkem pojistného na důchodové pojištění. [1, str. 26]

Pokud se účastník tedy rozhodne o vstupu do II. pilíře, musí počítat s tím, že z něj již nelze vystoupit, což je velmi omezující.

3.8.1 Penzijní společnosti zapojené do II. pilíře

Jestliže se rozhodne kdokoliv z nás vstoupit do II. pilíře a splní veškeré stanovené podmínky, musí učinit výběr penzijní společnosti. *Penzijní společnosti se může stát pouze ak-*

ciová společnost se sídlem na území České republiky splňující požadavky na kapitálovou vybavenost: její počáteční kapitál musí činit nejméně 300 miliónů Kč a společnost jej musí průběžně udržovat ve výši přiměřené prostředkům účastníků. [16]

Penzijní společnosti jsou upraveny zákonem o doplňkovém penzijním připojištění a k výkonu své činnosti musí obdržet příslušnou licenci od České národní banky. Aktuálně na českém trhu působí šest penzijních společností, které se zapojily do II. pilíře důchodové reformy a to:

- Allianz penzijní společnost, a.s.,
- Česká spořitelna –penzijní společnost, a.s.,
- ČSOB Penzijní společnost, a.s. člen skupiny ČSOB,
- KB Penzijní společnost, a.s.,
- Penzijní společnost České pojišťovny, a.s.,
- Raiffeisen penzijní společnost, a.s. [7]

Penzijní společnost shromažďuje peněžní prostředky do důchodového fondu z zdrojů pojistného na důchodové pojištění podle zákona o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku a prostředků účastníků převedených z jiného důchodového fondu. Činnost penzijních společností je regulována a sledována Českou národní bankou, ale současně i depozitářem z jiné banky. Hlavním úkolem depozitáře je evidence majetku v důchodových fondech a jeho následná kontrola, zda je s majetkem nakládáno podle zákona. Dále je povinností každé penzijní společnosti informovat o své činnosti nejen své klienty, ale i Českou národní banku. Účastník důchodového spoření bezplatně jednou ročně obdrží výpis o aktuálním stavu prostředků. Každý účastník má právo po pěti letech spoření bezplatně převést své finanční prostředky k jiné penzijní společnosti, přičemž za dřívější převod mu může být účtován poplatek v maximální výši 800 Kč. [7, 8]

Důchodový fond je tedy souborem majetku, který náleží všem účastníkům a jiným osobám, na které přešlo právo na vyplácení prostředků účastníka, a to v poměru podle počtu důchodových jednotek. Na tento důchodový fond, tak i na majetek v důchodovém fondu a rovněž i na jiná práva a povinnosti, se nepoužijí ustanovení občanského zákoníku o spoluvlastnictví. Účastník ani jiná osoba nemá právo požadovat rozdělení majetku v tomto důchodovém fondu, rovněž nemá právo na zrušení důchodového fondu. [1, str. 31]

Majetek v důchodovém fondu obhospodařuje penzijní společnost svým jménem a na účet účastníků fondu. Současně důchodový fond nemá právní subjektivitu. Právo přiznané zákonem 426/2011 Sb., o důchodovém spoření, je právem penzijní společnosti, která jej obhospodařuje. K právním úkonům vykonaným v souvislosti s obhospodařováním tohoto majetku v důchodovém fondu je oprávněna a zavázána penzijní společnost. [1, str. 32]

3.8.2 Typy důchodových fondů

Dojde-li k uzavření smlouvy klienta s penzijní společností musí následovat výběr vhodné investiční strategie. Investiční strategie by měla především odrážet preference jednotlivců, jak velkého výnosu chtějí dosáhnout, ale také současně jaké riziko jsou ochotni při svých investicích podstoupit. Pro každého účastníka druhého pilíře vede penzijní společnost důchodový účet a prostředky na tomto účtu obhospodařuje v důchodovém fondu. Majetek v důchodovém fondu není součástí majetku penzijní společnosti. V současné době jsou penzijní společnosti, které jsou oprávněny provozovat důchodové spoření obhospodařují následující důchodové fondy a to:

- důchodový fond státních dluhopisů - jde o nejméně rizikovou investiční strategii, současně také nejméně výnosnou. Penzijní společnost investuje do českých státních dluhopisů. Další možností investování jsou dluhopisy OECD a EU. Podmínkou je, že průměrná splatnost tohoto fondu musí být nižší než pět let,
- konzervativní důchodový fond - dává prostředky účastníků do státních a zahraničních dluhopisů, do dluhopisů jejichž emitentem je EU či OECD, taktéž do dluhopisů velkých stabilních firem,
- vyvážený důchodový fond - zjednodušeně řečeno nabízí možnost investování do akcií až ve výši 40% svého majetku,
- dynamický důchodový fond - nejvíce rizikové, agresivní investování s možností nejvyššího zhodnocení, může mít až 80% portfolia v akciích. [1, str. 32]

Současně je umožněno investovat do více fondů najednou. Investiční strategie se může bezplatně změnit jednou za rok, jinak může být účastníkovi účtován poplatek v maximální výši 500 Kč. Po uzavření smlouvy o důchodovém spoření mezi účastníkem a penzijní společností, je zde povinnost fondu smlouvu zaregistrovat u Centrálního registru smluv. [1]

3.8.3 Úplata penzijní společnosti

Penzijní společnost má nárok na úplatu hrazenou z majetku v důchodovém fondu, jejíž výše musí být stanovena ve statutu důchodového fondu; tato úplata je tvořena úplatou za obhospodařování majetku v důchodových fondech, u konzervativního důchodového fondu, vyváženého důchodového fondu a dynamického důchodového fondu úplatou za zhodnocení majetku v těchto důchodových fondech. Z úplaty se hradí veškeré náklady, které hradí penzijní společnost v souvislosti s důchodovým spořením třetím osobám, ale výše úplaty nesmí překročit 0,3 % z průměrné roční hodnoty fondového vlastního kapitálu v důchodovém fondu státních dluhopisů, 0,4 % z průměrné roční hodnoty fondového vlastního kapitálu v konzervativním důchodovém fondu; takto stanovená úplata se sníží o náklady na nákup, prodej a držení cenných papírů vydávaných fondem kolektivního investování dle zvolené investiční strategie. Výše úplaty je nejvýše 10 % z rozdílu průměrné hodnoty důchodové jednotky v příslušném období a nejvyšší průměrné roční hodnoty důchodové jednotky v letech předcházejících příslušnému období od vzniku důchodového fondu vynásobené průměrným počtem důchodových jednotek v příslušném období. [1, str. 47] Níže uvedená tabulka ukazuje jaké poplatky a v jaké výši si penzijní společnosti nárokují.

Tabulka 1 Přehled poplatků z kapitálu fondu a ze zhodnocení ve fondech

Název fondu	Poplatky z kapitálu fondu	Poplatky ze zhodnocení *
Dynamický důchodový fond (DDF)	0,6 %	10 %
Vyvážený důchodový fond (VDF)	0,5 %	10 %
Konzervativní důchodový fond (KDF)	0,4 %	10 %
Důchodový fond státních dluhopisů (DFSD)	0,3 %	0 %

* Z kladného rozdílu vůči nejlepšímu zhodnocení v historii.

Zdroj: [1, str. 48]

3.8.4 Investiční brzda

Součástí podmínek důchodového spoření ve II. pilíři důchodové reformy je tzv. „investiční brzda“, která chrání klienta před ztrátou celoživotních úspor v určitém období před jejich výběrem. Tento mechanismus se začíná uplatňovat 10 let před důchodovým věkem klienta, kdy musí být prostředky ve vyváženém fondu nebo v konzervativním důchodovém fondu. 9 -6. rok před důchodovým věkem seniora roste podíl v konzervativním důchodovém fondu (20-80 %) a od 5. roku jsou prostředky pouze v konzervativním fondu. Klient na toto musí být písemně upozorněn na znění investičního profilu a lze toto písemně odmítnout. [1, str. 92]

3.8.5 Vyplácení dávek z II. pilíře

Účastník privátního pilíře, který dosáhl důchodového věku musí své úspory převést k vybrané pojišťovně, která následně vypočítá jednu ze tří zvolených variant renty. Současně je nutné uzavřít smlouvu o pojištění důchodu mezi účastníkem a vybranou životní pojišťovnou. Z pojistné smlouvy má účastník na výběr tři možnosti vyplácení dávek a to:

- doživotní penzi, kde pozůstalí nedědí peníze, ani pokud je účastník nestihl vyčerpat, důchod na 20 let, kde se případně zbylé peníze dědí, a doživotní penzi s tříletou pozůstalostní penzí,
- důchod na 20 let, při nedožití se zbylé peníze dědí,
- doživotní penzi s tříletou pozůstalostní penzí.

Prostředky účastníka se v případě jeho úmrtí za trvání smlouvy o důchodovém spoření stávají předmětem dědictví. [1, str. 63]

3.9 III. pilíř penzijního systému v ČR

Třetí pilíř českého důchodového systému představuje doplněk předcházejících dvou pilířů a je upraven zákonem č. 427/2011 Sb., o doplňkovém penzijním spoření.

Od poloviny 90. let minulého století funguje vedle státního průběžného pilíře i penzijní připojištění se státním příspěvkem, tedy dobrovolné spoření na dobu stáří. Nazývá se třetím pilířem a zde stát motivuje účastníky tohoto pilíře příspěvky i daňovými zvýhodněními. Příspěvky zaměstnavatelů určené jejich zaměstnancům jsou také daňově podporovány.

Zákonem bylo do roku 2012 zajištěno, že klientům každý rok bylo připsáno nezáporné zhodnocení. Prostředky tak mohly být investovány jen do nejbezpečnějších cenných papírů, ale poskytující malé výnosy. [8, 17]

Proto i přes státní podporu nyní dosahují průměrné úspory účastníků relativně nízkých částek, které nezaručí dostatečné příjmy ve stáří. Stávající penzijní připojištění se státním příspěvkem proto funguje spíše jako doplňkové dlouhodobé spoření nezávislé na důchodovém systému. I proto došlo od ledna 2013 v systému třetího pilíře ke změnám, které zlepšují podmínky pro dlouhodobé investování. [8]

Od 1. ledna roku 2013 se z penzijních fondů staly transformované a dále vznikly nové fondy – tzv. účastnické. Účastníci, kteří si spořili u penzijních fondů si mohli vybrat, zda zůstanou v transformovaném fondu nebo přejdou do nových účastnických fondů. U transformovaných fondů zůstanou zachovány aktuální podmínky:

- garance nezáporného zhodnocení,
- státní příspěvky (ovšem v jiné výši),
- příspěvky zaměstnavatele,
- výsluhová penze a jednorázové vyrovnání.

Mezi transformovanými fondy není možné přecházet a možnost založit staré penzijní připojištění trvala pouze do 30. listopadu 2012. [8] Z důchodového spoření může účastník kdykoliv vystoupit. Na rozdíl od druhého pilíře, doplňkové penzijní spoření nabízí celkem deset penzijních společností a jsou to:

- Allianz penzijní společnost, a.s.,
- AXA penzijní společnost a.s.,
- Conseq důchodová penzijní společnost, a.s.,
- Conseq penzijní společnost, a.s.,
- Česká spořitelna – penzijní společnost, a.s.,
- ČSOB Penzijní společnost, a.s. člen skupiny ČSOB,
- ING Penzijní společnost a.s.,
- KB Penzijní společnost, a.s.,
- Penzijní společnost České pojišťovny, a.s.,

- Raiffeisen penzijní společnost, a.s.

U nových účastnických fondů jsou zachovány státní příspěvky, daňové úlevy i možnost příspěvku zaměstnavatele. Účastnické fondy ovšem nemají garanci nezáporného zhodnocení prostředků – je v nich možné dosáhnout vyšších, ale i záporných výnosů, neposkytují dále výsluhové, pozůstalostní penze. Povinně existuje konzervativní fond, penzijní společnosti zakládají i další (dynamičtější) účastnické fondy. Majetek fondu a majetek penzijní společnosti je oddělen, účastnické fondy tak fungují obdobně jako klasické otevřené podílové fondy. Výhodou jsou nízké poplatky za správu, definující zákon. Mezi novými účastnickými fondy je možné přestupovat. Zcela klíčovou je volba investiční strategie. Daňová podpora se bude vztahovat pouze na měsíční příspěvky účastníka v rozmezí 1 000 až 2 000 korun (oproti dřívějším 500 až 1500 korunám). Posun navazuje na zvýšení horní hranice příspěvku účastníka, ke kterému je vyplácen státní příspěvek. Úpravy parametrů státního příspěvku a daňové podpory podporují motivaci účastníků k vyšším úložkám. [7]

3.9.1 Investiční strategie ve III. pilíři

Dle ochoty riskovat si můžeme zvolit následující investiční strategie v těchto fondech:

- **Konzervativní fond** - investuje do dluhopisů s přísně stanoveným rizikem, nízké riziko, jde o nejméně rizikovou investiční strategii, současně také nejméně výnosnou,
- **Vyvážený fond** - výnosy vyvážených strategií již více kolísají. Zisk může být vyšší než u konzervativní strategie, některé roky mohou být však ztrátové,
- **Dynamický fond** - dynamická strategie je strategií přinášející nejlepší výsledky v dlouhodobém horizontu, prostředky jsou značnou měrou investovány na akciových trzích a do nemovitostí, jde o nejvíce riskantní strategii, procento zhodnocení však může dosahovat i dvouciferných hodnot. [15]

3.9.2 Státní příspěvky, daňové úlevy a možná podpora od zaměstnavatele

Spoření ve III. pilíři odlišuje od jiných spořicíh produktů tím, že je zde poskytována státní podpora – státní příspěvky a daňové úlevy. Měsíční příspěvek od státu je motivující

pro většinu občanů k uzavření penzijního připojištění. Měsíční státní příspěvek se od roku 2013 pohybuje od 90 Kč po 230 Kč a závisí na výši měsíčního vkladu.

Pro orientaci ve státních příspěvcích slouží následující tabulka, kde jsou uvedeny státní příspěvky dle měsíčních plateb na smlouvy.

Tabulka 2 Měsíční platba na smlouvu a měsíční státní příspěvek

Měsíční platba na smlouvu	Měsíční státní příspěvek
Do 300 Kč	0 Kč
300 Kč	90 Kč
400 Kč	110 Kč
500 Kč	130 Kč
600 Kč	150 Kč
700 Kč	170 Kč
800 Kč	190 Kč
900 Kč	210 Kč
1 000 Kč a více	230 Kč

Zdroj: [7]

Příspěvek na penzijní připojištění se může stát zaměstnaneckým benefitem a pro zaměstnavatele jde o levnější variantu „zvýšení mzdy“. Příspěvky na penzijní připojištění si zaměstnavatel může daňově odečítat. Příspěvky zaměstnavatele na penzijní připojištění, doplňkové penzijní spoření nebo životní pojištění jsou od roku 2013 daňově osvobozeny do souhrnné částky 30 000 Kč za rok. [7]

3.9.3 Systém předdůchodů

Od roku 2013 funguje systém dávek, tzv. předdůchodů, které umožní lidem ve věku blízkém důchodovému věku řešit finanční zabezpečení z úspor v systému doplňkového penzijního spoření. Lidem blížící se k důchodovému věku se hůře uplatňuje na trhu práce a současně jim snižuje schopnost jejich rekvalifikace a mají s věkem související zdravotními

problémy. Předdůchod občanům umožňuje čerpat úspory z doplňkového penzijního spoření o několik let dříve, aniž by ztratili nárok na výplatu státního příspěvku, být státním pojištěncem, zachovat výši nároku na starobní důchod z prvního penzijního pilíře, neodcházet do předčasného důchodu. Nárok na čerpání předdůchodů bude mít nejdříve 5 let před důchodovým věkem, který je potřebný pro vznik nároku na starobní důchod z prvního pilíře. Pro ženy platí důchodový věk jako u mužů stejného data narození. Předdůchody jsou výhodnější než předčasné důchody. [8]

Předdůchod bude čerpán z uspořené prostředků na účtu v systému doplňkového penzijního spoření (účastnické fondy třetího pilíře). Tyto prostředky budou zahrnovat veškeré příspěvky účastníka, státní příspěvky, příspěvky zaměstnavatele a jejich zhodnocení. V současnosti se jedná o měsíční částku cca 8 000 korun, tedy na jeden rok vyplácení předdůchodu by mělo být naspořeno přibližně minimálně 90 000 korun. Maximální doba trvání předdůchodu je 5 let a minimální doba byla stanovena na 2 roky. O dávku lze požádat, i pokud do důchodu zbývá kratší doba, nicméně peníze z doplňkového penzijního spoření musí být vyplácena minimálně 2 roky. Výhody v systému zdravotního a důchodového pojištění platí ovšem pouze do dosažení důchodového věku. Účastník doplňkového penzijního spoření plní zákonné podmínky se v případě zájmu o čerpání dávky předdůchodu obrátí s žádostí na penzijní společnost, se kterou má uzavřenu smlouvu o doplňkovém penzijním spoření. Penzijní společnost oznámí den zahájení dávky předdůchodu a poté také den ukončení vyplácení této dávky příslušné zdravotní pojišťovně a České správě sociálního zabezpečení. Výplata dávek musí být sjednána měsíčně, v neklesající výši bez možnosti výplatu přerušit nebo pozastavit. Výhody v systému veřejného zdravotního pojištění a důchodového budou platit do okamžiku dosažení důchodového věku. [8]

3.9.4 Systém předčasných důchodů

V případě, že jde člověk do předčasného starobního důchodu, musí se smířit s tím, že bude mít doživotně snížený starobní důchod, a to z toho důvodu, že předčasné starobní důchody jsou krácené o určité procento za každých 90 dní, které chybí do nároku na řádný starobní důchod. [8]

3.10 Shrnutí teoretické části

V první části teoretické práce je nejprve obecně analyzován penzijní systém, jsou zde uvedeny možnosti financování důchodových systémů včetně základních typů penzijních plánů a také základní typy konstrukce důchodového systému. Obecně jsou zde uvedeny používané penzijní pilíře a jejich modely používané v EU, ale i ve světě.

Ve druhé části teoretické práce jsou podrobeny analýze důchodové pilíře používané v České republice, velká část je věnována zejména nově zavedenému II. pilíři, jsou zde uvedeny všechny penzijní společnosti zapojené do tohoto pilíře, včetně typů fondů, úplaty těmto fondům, také ochrana při investování v jednotlivých fondech tzv. investiční brzda včetně možných vyplácení dávek ve II. pilíři.

V této teoretické části bakalářské práce je také analyzován III. pilíř penzijního systému České republiky s uvedením jednotlivých možných investičních strategií, podpory státu tohoto pilíře včetně výše státních příspěvků, daňových výhod a možných podpor od zaměstnavatele. Současně je zde uveden systém možných předčasných důchodů a předdůchodů.

4 PRAKTICKÁ ČÁST

4.1 Důvody k reformám penzijního systému

Současný vývoj životní úrovně v České republice je charakterizován pozitivním jevem a tím je bezpochyby prodlužování střední délky života, toto je způsobeno stále kvalitnější a dostupnější lékařskou péčí, také zvyšováním kvality života. Lidé se více starají o svůj zdravotní stav, jsou aktivnější a finančně nezávislejší, mají k dispozici zdravější i ekologické potraviny a potravinové doplňky, lidé se snaží žít zdravěji než dříve. Ovšem hodnotíme-li tyto skutečnosti s ohledem na důchodový systém, potom musíme konstatovat, že klesá podíl ekonomicky aktivních lidí na celkové populaci, kteří přispívají do průběžného systému a současně přibývá lidí v důchodovém věku pobírající důchodové dávky. Tento problém současně s nezaměstnaností se stává také celoevropským problémem a klade vysoké nároky na sociální výdaje, nepříznivě se promítá do bilance důchodových systémů a proto se členské státy Evropské unie, tedy i Česká republika, snaží situaci řešit a přizpůsobovat systémy důchodového zabezpečení. [7]

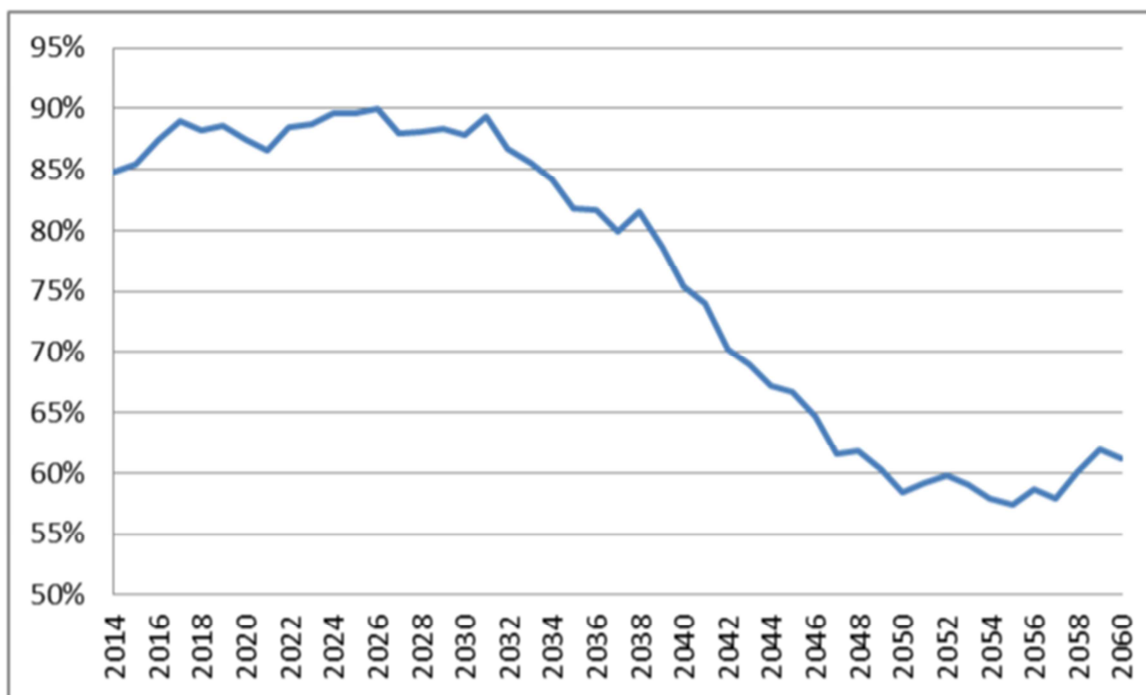
4.1.1 Deficit důchodového průběžného systému

Tvrdí se, že průběžně financované systémy, tedy státem garantované penze, se nacházejí v krizi. Po druhé světové válce bylo financování důchodového zabezpečení pomocí PAYG systému nejlepší i logické, protože v polovině minulého století převyšoval růst mezd a populace výnos na kapitálovém trhu, proto byl PAYG systém efektivní. [26]

Systém důchodového pojištění procházel po dobu své existence dlouholetým vývojem a je poměrně velmi dobře propracovaný, avšak bohužel je zastaralý. Tento systém je mezigeneračně solidární, avšak solidarita ekonomicky aktivních s ekonomicky neaktivními je nadměrná, je zde také velká solidarita mezi chudými a bohatými. [33]

Systém PAYG vykazuje již několik let schodek důchodového účtu a stále narůstá. Bez důchodové reformy by byl důchodový systém dlouhodobě neudržitelný, udržitelný za cenu dramatického navyšování schodku tohoto důchodového účtu se snižováním vyplácených penzí. Následující graf ukazuje kolik procent výdajů pokryje roční odvod pojistného do celého systému při současné legislativě. [6, 7]

Graf 1 Kolik procent ročně vyplacených důchodů pokryjí roční odvody pojistného při zachování legislativy

Zdroj: [30]

V České republice pobírají téměř všichni důchodci státní důchod a spoléhají se tím pádem pouze na státní zabezpečení na stáří a srovnáme-li tento přístup zabezpečení s jinými evropskými státy, není v těchto státech tento stav obvyklý. Důchodci se stávají doslova extrémně závislí na roli státu v důchodovém věku a tento postoj vystavuje seniory poměrně velkému riziku. [7]

Důchodový průběžný systém v České republice nevytváří žádné rezervy, ba naopak a stát by tento stav měl příjemcům důchodových dávek neustále připomínat a motivovat je k zodpovědnému chování při zabezpečování se na stáří. Státní důchod v budoucnosti rozhodně nepokryje potřebný příjem na potřeby ve stáří. [7, 28]

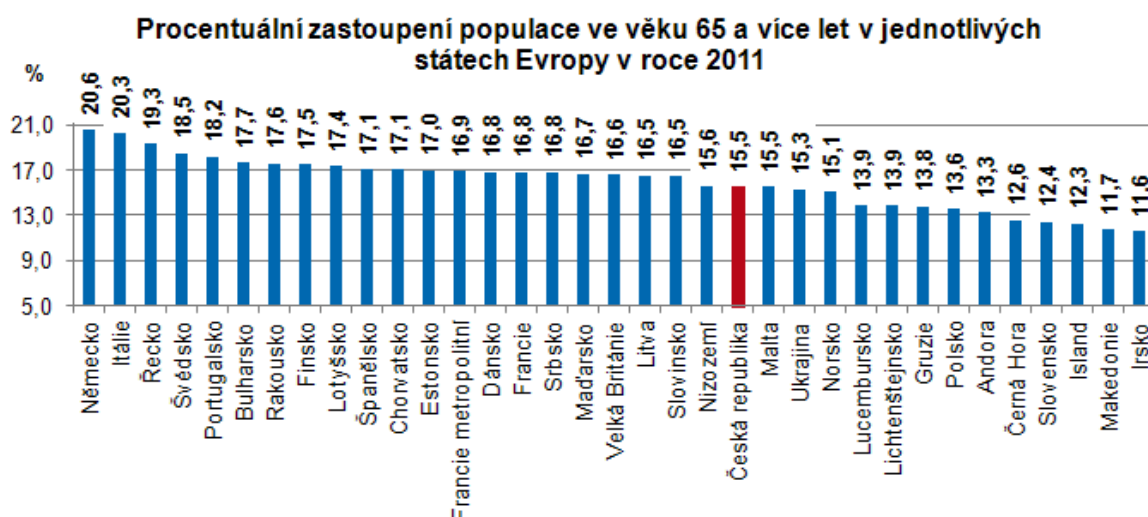
4.1.2 Demografický vývoj

Závažným problémem je demografický vývoj, který musí řešit všechny vyspělé evropské země. Má-li být průběžně financovaný důchodový systém stabilní, je třeba, aby se poměr mezi počtem přispěvatelů na důchodové pojištění a počtem výdělečně neaktivních lidí,

důchodců alespoň nezhoršoval. V České republice však v posledních letech výrazně klesá porodnost, snižuje se sňatečnost, zvyšuje rozvodovost, současně se také snižuje úmrtnost ve vyšším věku a tímto se také prodlužuje střední délka života. [30] Tyto uvedené skutečnosti nepříznivě mění populační strukturu obyvatelstva, poměr plátců a důchodců v systému důchodového zabezpečení. Za tohoto stavu bude český důchodový systém v budoucnu ohrožen deficitním vývojem. Tento nepříznivý trend je patrný i v ostatních evropských státech a proto se hledají cesty, jak tomuto zabránit. Jednotlivé evropské státy zavádějí důchodové reformy s větší či menší úspěšností.

Uvedená tabulka znázorňuje počet seniorů starších 65 let ve vybraných evropských státech včetně ČR v roce 2011. Dokládá snižování úmrtnosti a současně prodlužování střední délky života.

Graf 2 - Počet seniorů v evropských státech v % v roce 2011

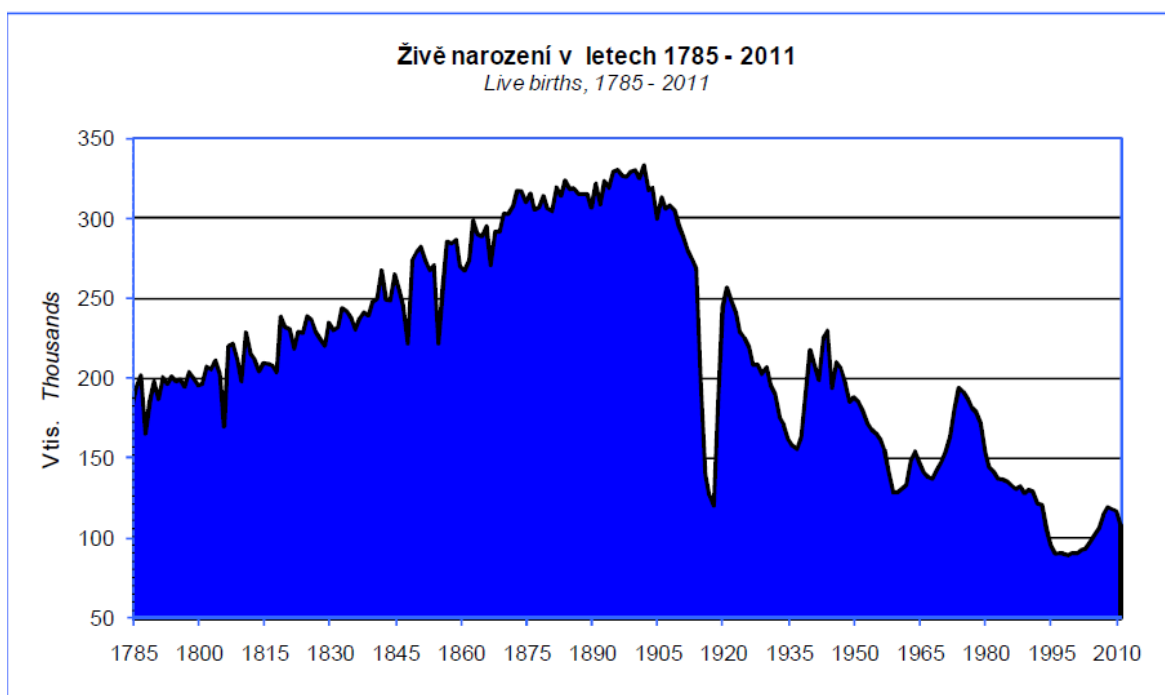
Zdroj: [35]

Další nepříznivý ukazatel z hlediska demografie je možné též vyčíst z dalšího grafu, je patrné, že počet živě narozených dětí se stále v podstatě od počátku 20. století snižuje a též demografické prognózy pro tento ukazatel nejsou příznivé. Jednotlivé výkyvy jsou připisovány 1. a 2. světové válce a také době normalizace, kdy došlo k masivní podpoře státu pro rozvoj rodiny s dětmi (např. bezúročné půjčky, tedy finanční motivace rodičů ke plození dětí). Poslední aktuální demografická data ukazují, že se snižuje sňatečnost a zvyšuje

se věk vstupu do sňatku, míra rozvodovosti se zvyšuje a přibývá neúplných rodin, zvyšuje věk žen při prvním porodu. [30]

Níže uvedený graf znázorňuje, že počet živě narozených v posledních letech ve srovnání s minulým stoletím výrazně poklesl.

Graf 3 Porodnost v ČR

Zdroj: [30]

4.1.3 Diverzifikace rizik

Účastník důchodového systému je vystaven v tomto systému mnohým rizikům, uvědomme si, že v tomto systému stráví jako účastník - přispěvatel několik desítek let a je samozřejmě za toto období vystaven různým rizikům. Absence diverzifikace rizika zvyšuje zranitelnost důchodového systému, která může ohrožovat finanční stabilitu systému samotného nebo sociální prostředí a situaci seniorů. Jedním z rizik je již zmíněná nepříznivá demografická situace mající vliv především na PAYG systém, rovněž je zde samozřejmě riziko politické, těžko odhadnutelné, vcelku zásadní, když si uvědomíme jakými politickými změnami prošla Česká republika za 25 let. A je zde také riziko finanční a zde je nutno porovnat, co od vložených finančních prostředků do důchodového systému očekáváme, zda

očekáváme vysokou likviditu spojenou s rizikem nebo nízkou likviditu a nízký výnos, ovšem s minimálním rizikem. V tomto směru bychom měli zvážit, jaká máme očekávání spojené s důchodovým systémem a co nám nabídne klasický investiční trojúhelník, tedy výnosnost, podstoupené riziko a likvidita. [28]

Z předchozích řádků lze odhadnout, jak některým z hrozících rizik čelit. Jde o rozložení (diverzifikaci) rizika a umožnit lepší podmínky možnosti spoření si na důchod k dosažení větší kvality života v seniorském věku. Soustavou s více pilíři mohou důchodci dle svých možností a představ účelně kombinovat solidární pojetí výplaty ve státním průběžném systému penzí s kapitálovými prvky spoření. [9]

4.2 Obsah uskutečněných reforem

4.2.1 Malá důchodová reforma

Vláda České republiky si byla vědoma výše uvedených aspektů a rizik spojených s důchodovým systémem a učinila reformní kroky **tzv. malou důchodovou reformou** a to především jako reakci na nález Ústavního soudu (uveřejněný pod č. 135/2010 Sb.), kterým byl zrušen dosavadní způsob redukce osobního vyměřovacího základu, upravený v ustanovení § 15 zákona o důchodovém pojištění (zákon č. 155/1995 Sb. ve znění účinném do 29. 9. 2011). [33]

Malou důchodovou reformou se systém stal méně solidární, za to více zásluhový. Redukční hranice se stanovily jako určité, v čase se konkrétně měnící procentní podíly průměrné mzdy, nikoli pevnou částkou, jak to bylo v předešlém systému. Současně se změnil (zvýšil) věk odchodu do důchodu u občanů narozených nejdříve v roce 1956. [33]

Další změny, které byly vneseny do malé reformy: parametrický vztah výše základní výměry vůči průměrné mzdě, zavedení dalšího pásma snížení procentní výměry u předčasných starobních důchodů, zkrácení období pro možnost opětovného vzniku nároku na vdovský/vdovecký důchod, zrušení poskytování jednorázové částky při sňatku vdovy/vdovce a jednoznačnější stanovení pravidel pro valorizaci vyplácených důchodů. [33]

4.2.2 Velká důchodová reforma

Po malé důchodové reformě přišla tzv. **velké důchodové reforma**, její základ se odvíjí od programového prohlášení vlády ČR, v němž byla deklarována potřeba zvýšit diverzifikaci příjmů a průběžný důchodový systém doplnit možnostmi soukromých úspor. Vláda ČR zavedením této reformy chtěla vytvořit funkční dlouhodobě finančně udržitelný systém, který zajistí přiměřené příjmy v seniorském věku, při invaliditě anebo při ztrátě živitele. Touto velkou reformou nabídla veřejnosti možnost rozložení (diverzifikaci) zdrojů příjmů ve stáří a průběžně státem financované základní důchodové pojištění doplnit možnostmi spoření v soukromých fondech a tím také rozložit některá možná rizika v důchodovém systému. [7]

Dne 28. prosince 2011 byly ve Sbírce zákonů publikovány následující zákony právě v souvislosti s prosazením velké důchodové reformy:

- zákon č. 426/2011 Sb., o důchodovém spoření,
- zákon č. 427/2011 Sb., o doplňkovém penzijním spoření a
- zákon č. 428/2011 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o důchodovém spoření a zákona o doplňkovém penzijním spoření.

Na základě výše uvedených zákonů došlo v roce 2013 k zásadním koncepčním změnám v celém důchodovém systému a jejich podstatou je ulevit státnímu rozpočtu, ze kterého jsou financovány státní penze.

Velká důchodová reforma zavedla II. pilíř důchodového systému (pilíř je fondový, příspěvkově definovaný) formou tzv. **opt-out** ve výši 3 % mzdy, o které bude snížen příspěvek na důchodové pojištění placené pojištěncem. Účastník II. pilíře musí ke 3 % ze mzdy přidat další 2 % ze své mzdy navíc. Celková částka ve výši 5 % mzdy bude převedena na účastníkem vybraný penzijní fond soukromé penzijní společnosti, přičemž po dosažení důchodového věku bude mít účastník II. pilíře na výběr jednu ze tří možností výplaty nasporených prostředků ať zhodnocených či znehodnocených hospodařením penzijní společnosti. [7]

Výplata naspořených prostředků je možná:

- **doživotní penzí**, výše je vypočítána z naspořených úspor a očekávané doby dožití a pokud pojištěnec žije déle, bude dostávat rentu z majetku penzijního fondu,
- **doživotní penzí s pozůstalostní penzí**, příbuzným pojištěnce jsou po jeho smrti tři roky vypláceny stejné dávky (výše důchodové dávky je logicky o něco nižší než v případě čisté doživotní penze),
- **vyplácení renty po dobu 20 let** s tím, že poté náleží pojištěnci důchod pouze z I. pilíře. [1, str. 26]

II. pilíř je úzce propojen s fungováním průběžného důchodového systému (I. pilíř) a účastníci opt-outu do I. pilíře přispívají místo 28 % z vyměřovacího základu 25 %, tj. o 3 % méně, než ti, kteří se rozhodli spoléhat pouze na průběžný důchodový systém. V celku však na důchodové pojištění účastníci zvýšili své odvody na 30 % do obou pilířů z vyměřovacího základu.

Velká důchodová reforma zavedla změny i ve III. pilíři důchodového systému. Jedná se především o zrušení garance nezáporného výnosu pro nové tzv. Účastnické fondy. Tato podmínka umožňuje těmto nově zavedeným fondům rizikovější investice, klientům nových fondů však nově není zaručeno, že finální částka, kterou dostane nebude menší, než objem jimi vložených prostředků. Současně velká důchodová reforma přinesla oddělení majetku klientů od majetku akcionářů penzijních společností s cílem zabránit vytunelování těchto penzijních společností.

Následující tabulka ilustruje zvyšující se výdaje na důchody i následující nárůsty výdajů na důchody a důchodového deficitu v posledních letech v České republice a nutnost reformních kroků, které byly obsaženy v malé i velké důchodové reformě.

Tabulka 3 Roční výdaje na důchody a důchodový deficit v ČR v posledních letech

Rok	Roční výdaje na důchody	Důchodový deficit
2013	373,4 miliard Kč	49,7 miliard Kč
2012	368,8 miliard Kč	49,4 miliard Kč
2011	359,2 miliard Kč	39,5 miliard Kč
2010	340,1 miliard Kč	29,3 miliard Kč

Zdroj: [34]

Zajímavé je, že zrod velké důchodové reformy byl velmi bolestný a komplikovaný, porovnáme-li vcelku poklidné přijetí malé důchodové reformy, která má v názvu sice malá, ale svým rozsahem se prakticky dotkla každého z nás. Velká důchodová reforma vznikla jako kompromis uvnitř tehdejší nestabilní vládní koalice (Občanské demokratické strany, TOP09 a Věci veřejné, resp. LIDEM). V květnu roku 2012 došlo k prvotnímu odhlasování vládního návrhu zákona o pojistném na důchodovém spoření, avšak v srpnu 2012 návrh zamítl Senát (na podnět České strany sociálně demokratické) a muselo se přistoupit k opětovnému hlasování ve Sněmovně, kdy byl návrh schválen 102 hlasy (potřeba k přijetí 101 hlasů). Přijetí návrhu prosadili zejména poslanci ODS a TOP09, proti byla ČSSD a KSČM. Pravicové strany prosazovaly větší zásluhovost, levicové strany usilovaly zejména o větší solidaritu v systému důchodového pojištění. [7, 15, 33]

Důchodová reforma započala diskuse v politických kruzích, vyjadřovaly se k ní zástupci odborů i odborníci, toto vedlo k rozkladu původních koncepcí reformy a způsobilo absolutní nekonzistentnost. Tehdejší prezident republiky Václav Klaus, považovaný za liberálního politika, v září 2012 vetoval zákon o pojistném na důchodovém spoření a odůvodňoval to názorovou rozvráceností, která je v sociální oblasti zasahujících do podmínek v celé společnosti nepřijatelná, ekonomickými problémy a vlivem finanční krize na důchodové systémy na zemi, kde byl II. pilíř již zaveden. Navzdory odmítnutí Senátu, prezidentskému vetu a vzájemnému nesouhlasu politických stran byl návrh zákona v listopadu 2012 přijat hlasy vládní koalice (ODS, TOP09 a LIDEM) v celkovém počtu 102 hlasů. [33, 34]

Vládní koalice předpokládala se vstupem až 60% obyvatel České republiky do II. pilíře, realita byla ovšem úplně jiná. ČSSD od samého počátku zavedení II. pilíře odmítala a usilovala

o nepřijetí zákona a jeho nevstoupení v platnost. Snažila se přesvědčit tehdejší vládní koalici, aby důchodovou reformu alespoň odložila o tři roky anebo reformní kroky v důchodovém systému zrušila úplně.

Vzhledem k velkému množství ústupků a zásahů do původních konceptů bylo hodnocení nejen ze strany opozice negativní, ale také mnoho odborníků na tuto problematiku nehodnotilo návrh pozitivně. Doporučení pro penzijní reformu ze strany NERVu (Národní ekonomická rada vlády, nezávislý poradní orgán, který pomáhá vládě nalézt nejvhodnější podobu reforem a ekonomických opatření, garantem pro důchodovou reformu byl Vladimír Bezděk) bylo vládou v podstatě ignorováno. [7] NERV proto začal upozorňovat a prezentovat odlišnosti od původních představ a návrhů a tato prezentace důchodové reformy veřejnosti i odborným kruhům byla značně oslabena nízkou podporou této reformy uvnitř vládní koalice, ale také i vně koalice. Vláda takto prohospodařila důvěru veřejnosti a toto se odrazilo v nízkém zapojení účastníků do druhého pilíře důchodového systému (cca 84 000 lidí) do konce roku 2013. Původní vládní odhady i odhady zástupců penzijních fondů zapojených do II. pilíře počítaly se vstupem až jednoho milionu účastníků do tohoto druhého pilíře, pesimistické odhady byly okolo půl milionu účastníků. [7, 8, 34]

4.3 SWOT analýza reformy penzijního systému ČR

Na první pohled je jisté, že velká důchodová reforma nedopadla úspěšně, alespoň co se týče zavedení II. pilíře. Avšak z mého pohledu, jde o krok správným směrem. Její neúspěch byl způsoben především odporem a antikampaní nejsilnější opoziční strany (ČSSD), neschopností vládní koalice nalézt shodu napříč politickým spektrem v otázkách reforem důchodového systému a můžeme také zmínit praktické nezvládnutí vládní marketingové propagaci celé reformy, zejména II. pilíře.

Na dalších řádcích je vypracovaná SWOT analýza zavedených reforem, tedy její silné, slabé stránky, příležitosti a hrozby.

4.3.1 Silné stránky reforem

- **snížení deficitu důchodového systému** - hlavní smysl zaváděných reforem, zejména malá důchodová reforma posunula a sjednotila odchod do starobního dů-

chodu, v souvislosti s tím se snižuje počet občanů mající nárok na výplatu penzí, zvyšuje se počet přispěvatelů a tím snižuje deficit penzijního systému,

- **stabilizace průběžného systému** - urychlení zvyšování a zvyšování důchodového věku - parametrické nastavení zavedením malé důchodové reformy, urychlení důchodového věku žen v budoucnu a přechod k systému zvyšování důchodového věku o 2 měsíce ročně, toto bude mít praktický význam za desítky let; důchodový věk bude jednotný pro muže a ženy počínaje ročníkem narození 1975 (66 let a 8 měsíců) a v roce 2100 bude důchodový věk 75 let; teoreticky by mohlo jít o správný krok, ale skýtá mnoho rizik a je otázkou, zda v tomto věku budou lidé moci vůbec pracovat a nezachytí je sociální síť (invalidní důchod); zejména zaměstnanci pracující dlouhodobě ve ztíženém pracovním prostředí, které zanechává trvalé následky na zdraví, mají problémy setrvat v zaměstnání již do dosažení současného zvýšeného důchodového věku, vyvolává odpor k reformám zejména u starších účastníků systému,
- **zavedení možnosti předdůchodu** - zásadní prvek reformy, lidem ve věku blízkém důchodovému věku umožňuje řešit finanční zabezpečení z úspor v systému doplňkového penzijního spoření; blížící se důchodový věk způsobuje horší uplatnění se na trhu práce a snižuje schopnost jejich rekvalifikace a mají s věkem související zdravotními problémy, vyžaduje spoluúčasť na zabezpečení se na stáří; je součástí III. pilíře,
- **mezigenerační solidarita** - lze vnímat jako silnou stránku, současně i jako slabou, záleží na úhlu pohledu důchodce či přispěvatele do systému, úprava proběhla malou důchodovou reformou,
- **dědictví ve II. pilíři** - pozitivní prvek reformy, bylo použito zkušeností při zavádění reforem v zahraničí (ze Slovenska), naspořené prostředky ve II. pilíři i III. pilíři jsou předmětem dědictví,
- **regulace zisků a oddělení majetku penzijních společností** - nastavením mantinelů ve II. pilíři v odměnách pro penzijní společnosti se zabránilo nadměrnému zisku těmto společnostem, společně s oddělením majetku od vložených prostředků účastníků se minimalizuje riziko vytunelování,
- **nízká chudoba starých osob** - v mezinárodních srovnáních je ČR obvykle uváděno jako země OECD s nejnižší mírou či rizikem chudoby ve stáří, rozhodujícím důvodem pro tuto skutečnost je konstrukce starobní a invalidní penze, kdy její

menší část (základní výměra důchodu) je nezávislá na výdělku a její větší část je si-
ce závislá na výdělku, avšak s velmi vysokou redukcí u vyšších výdělků (procentní
výměra důchodu),

- **dílčí privatizace starobních důchodů** - velkou důchodovou reformou došlo k vy-
vedení části prostředků z průběžného systému do soukromých penzijních společ-
ností, možnost individuálního zabezpečení, eliminace některých rizik důchodového
systému,
- **úspěšný III. pilíř** - státní podpora a možnost daňového zvýhodnění přilákala do to-
hoto pilíře více než 5 mil. účastníků.

4.3.2 Slabé stránky reformem

- **politická antikampaň** - tehdejší pozice (ČSSD, KSČM) již při tvorbě návrhů refo-
rem důchodového systému (především ČSSD) prohlašuje, že zruší reformy jakmile
se dostane do vládních křesel - to ovlivnilo značnou část populace, která byla
ochotna diverzifikovat zdroj příjmů na stáří, velmi zásadní pro velkou důchodovou
reformu znamenající její neúspěch,
- **velký spěch při prosazování reformem, nedohoda s opozicí** - nedošlo ke konsensu
s opozicí, neexistovala shoda na politické scéně, opozice vedla až destruktivní
kampaň, která lidi odrazovala od vstupu a současně nenabídla jakoukoliv realistic-
kou alternativu, reforma byla připravována ve velkém spěchu, souběžně s dalšími
reformami, bez odpovídajících podkladových studií a nebyl dán prostor oponentu-
rům reformem a došlo k prosazení proti vůli největší parlamentní strany (ČSSD), kte-
rá nebyla součástí vládní tříčlenné koalice (ODS, TOP09, LIDEM),
- **nevhodné načasování** - reforma se uskutečnila v době ekonomické krize a vládní
politiky úsporných opatření (austerity policy) - zásadní problém reformy,
- **slabá nebo žádná vládní podpora reformem** - z odborného hlediska se k reformě
vlastně nikdo nehlásí, schází vládní marketingová podpora pro vstup do II. pilíře,
nebyla dostatečně prezentována vládními činiteli nutnost zaváděných reformem, je-
jich smysl, možnosti a volby, nedostatečná vládní osvěta zaváděného pilíře a čás-
tečná nekompetentnost členů vlády (Petr Nečas, předseda vlády ČR, nedokázal
zodpovědět otázku novináře na konferenci, co musí učinit s ohledem na zaměstna-
vatele po vstupu do II. pilíře),

- **výpadek příjmů průběžného systému** - umožněním vyvedení 3% z průběžného systému do II. pilíře vznikne výpadek příjmů v I. pilíři důchodového systému,
- **nutnost daňových změn** - pro pokrytí výpadku z průběžného systému bylo nutné zvýšení DPH, což mělo dopad na redistribuci,
- **nemožnost vystoupení z II. pilíře** - každá smlouva by měla být vypověditelná, jde o určitý precedent v českém právu; kdo vstoupí, již nikdy nevystoupí; nabízelo se mnoho jiných řešení (např. výstup z pilíře po určité době s poplatkem - sankcí),
- **omezení vstupu do II. pilíře** - diskriminační opatření, měla by být možnost neomezeného vstupu, ale současně sankcionován výstup po určité době (např. 5 let), výhodnost či nevýhodnost by byla na individuálním posouzení,
- **nespravedlivost v odvodech do důchodového systému** - zvýhodnění podnikatelské sféry (podnikatelů) oproti zaměstnancům, např. uplatňováním výdajových paušálů u průběžného systému,
- **redistribuce finančních prostředků** - velmi záleží na schopnosti státu, resp. provozovatele systému, odhadnout možnou míru solidarity mezi jednotlivými účastníky tohoto systému, aby nedocházelo k jejímu zneužívání u nízkopříjmových účastníků, kteří nejsou schopni nakumulovat dostatečné finanční prostředky na stáří a ke ztrátě motivace k placení pojistného do průběžného pilíře u vyšších příjmových skupin,
- **mezigenerační solidarita** - lze vnímat jako silnou stránku, současně i jako slabou, záleží na úhlu pohledu důchodce či přispěvatele do systému, úprava proběhla malou důchodovou reformou; možná demotivace přispěvatelů u státního pilíře,
- **neřešení demografických problémů** - reforma neřeší demografické problémy, konkrétně delší dobu dožití,
- **výhodnost/nevýhodnost vstupu do II. pilíře - redistribuce** – vstup do druhého pilíře není vždy výhodný pro všechny skupiny obyvatelstva, bohatí versus nízkopříjmoví,
- **výhodnost/nevýhodnost vstupu do II. pilíře** - výhodnější vstup pro muže (dosahují vyšší průměrný výdělek, obsazují více vedoucí funkce) oproti ženám,
- **redistribuce do III. pilíře** - probíhá redistribuce daňových vybraných prostředků do III. pilíře formou státních příspěvků - toto je výhodné pro bohatší občany, kteří si mohou dovolit spořit v tomto pilíři a stát je podporuje státními příspěvky; je zde

patrná nespravedlivost pro občany s nízkým příjmem, kteří nemají peněžní prostředky na spoření v tomto pilíři a tudíž nemohou dosáhnout na státní příspěvky.

4.3.3 Příležitosti reforem

- **oddálení tlaku na důchodový systém** - zvýšení a sjednocení hranice věku pro odchod do důchodu prodlouží období, kdy důchodový průběžný systém bude vykazovat relativní vyrovnanost; zavedením malé důchodové reformy je dosaženo toho, že tzv. Husákoví děti t.j. silné ročníky narozené v sedmdesátých letech minulého století, budou dlouho ekonomicky aktivní, a naopak výdaje na důchody budou nižší a budou se vyplácet pouze slabším ročníkům z let šedesátých minulého století, zvýšená hranice věku pro odchod do důchodu tak oddálí tlak na růst výdajů důchodového systému za časový horizont roku 2030 [29],
- **cizinci v důchodovém systému** - není nutné nepříznivé demografické prognózy přeceňovat, je možno zapojit do důchodového systému migrující cizince při splnění daných podmínek; nehledě na neodhadnutelnou migraci obyvatelstva, především z bývalých států Sovětského svazu, ale samozřejmě i odkudkoli ze světa; nabízí se zde možnost využít potenciálu slušných, vzdělaných lidí ze zahraničí a nemusí být situace tak kritická,
- **diverzifikace rizik a úspor** - diverzifikace úspor či investic je smysluplná u bohatších osob, které nechtějí své volné peněžní prostředky vložit do svého podnikání, velká důchodová reforma nabídla možnost eliminovat některá rizika v důchodovém systému, poskytla možnost rozložení prostředků na stáří a rovněž zvýšila spoluzodpovědnost na zabezpečení na stáří,
- **zdanění důchodů** - není obvyklé, že příjemci důchodových dávek alespoň částečně neparticipují na svých důchodech; touto formou by mohli stávající důchodci přispívat do některého sociálního pilíře (podpora rodin s dětmi),
- **vstup do III. pilíře pouze starším 18 let** - jestliže by byl možný vstup do tohoto pilíře již od narození s možností příspěvku třetích osob (rodičů, prarodičů, třetích osob) za účastníka, je zde možná pravděpodobnost určité mezigenerační solidarity spořením na individuálním účtu účastníka třetími osobami.

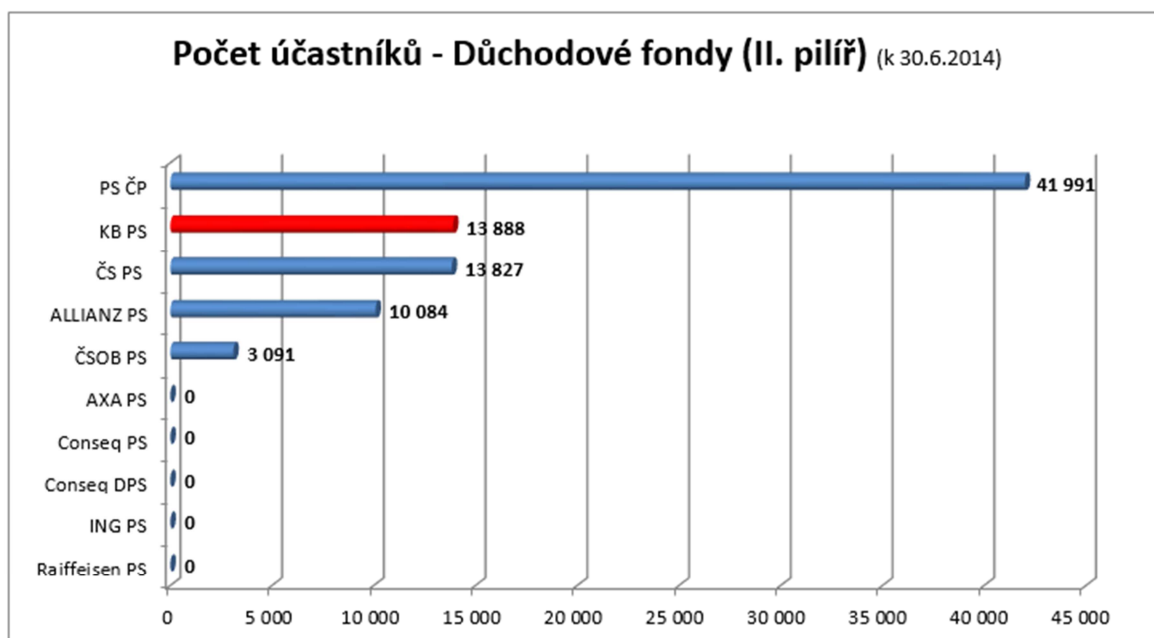
4.3.4 Hrozby reforem

- **hrozba demografického vývoje** - demografické prognózy pro Českou republiku lze hodnotit jako nepříznivé a tedy označit za hrozbu systému, avšak tyto prognózy lze i zpochybnit; v České republice jsou počátky demografického sběru údajů datovány ve 2. polovině 18. století a také od této doby jsou sestavovány různé demografické prognózy [30]; je nemožné demografický vývoj s určitostí předpovědět - nikdo ve svých demografických prognózách nezachytil 1. a 2. světovou válku, také následně komunistický převrat s populační explozí v 70. letech minulého století a další události, které lze jen stěží předvídat,
- **reforma od lobbistů** - politická nejednotnost na zavedení a formu reformy, opozice tvrdí, že návrh české důchodové reformy vypracovali lobbisté v čele s generálními řediteli dvou penzijních fondů, toto nese riziko ztráty důvěry v zavedené reformy,
- **demotivace zejména mladých účastníků** - v důchodovém průběžném systému, kdy mladí účastníci vědí, že přispívají na penze současným důchodcům, ale již nevědí, jaká bude situace, až oni budou v důchodovém věku; někteří již tuší, že jejich odchod do důchodu bude např. ve 68 letech a tato představa je pro některé silně demotivující, až frustrující,
- **podpora šedé ekonomiky** - zavedené reformy v průběžném pilíři by mohly za jistých okolností (parametrické nastavení sazeb v pojištění) podporovat šedou ekonomiku a tím negativně ovlivňovat trh práce, zaměstnavatelé se potom snaží vyhnout tomuto systému a začínají zaměstnávat načerno, případně začnou vykazovat nepravdivé mzdy, je zde patrná snaha obejít systém,
- **politická rizika** - politické selhání - mohou vznikat populistická opatření, která zdeformují zavedené reformy, může se jednat např. o neopodstatněné valorizace důchodů, výplata jednorázových nesystémových příspěvků, zavádění výhodnějších odchodů do penze nebo předčasného důchodu, zvyšování/snižování pojistného jednotlivým skupinám účastníků v tomto systému a všeobecně zvýhodňování určitých skupin v systému, riziko se zvyšuje společně s nestabilitou politickou a hospodářskou, nejvíce ohrožen je I. pilíř; u II. a III. pilíře hrozí případné zestátnění penzijních společností, nelze stoprocentně vyloučit,

- **riziko inflace** - rizikem inflace může být ohrožen II. a III. pilíř, zde je možné znehodnocení vložených prostředků; netýká se prvního pilíře, s růstem cenové hladiny současně rostou také vyplácené mzdy, respektive odváděné pojistné účastníkům důchodového systému a tak do tohoto systému přitéká více prostředků, čímž se otevírá možnost navyšování důchodů (valorizace),
- **nekladné zhodnocení prostředků** - týká se II. a III. pilíře, riziko plynoucí z investování penzijních společností na kapitálových trzích, není garantována tzv. kladná nula,
- **III. pilíř neslouží svému účelu** - tento pilíř se stal úspěchem dosavadních reforem, nabízí se otázka, zda by byl tak úspěšný nebyť státních motivací a podpor, možné riziko, že jde pouze o maximalizaci státních příspěvků a daňových zvýhodnění, prostředky z tohoto pilíře nejsou používány na účely zabezpečení na stáří, průměrná životnost smluv je okolo pěti, šesti let [28].

Následující graf znázorňuje počet účastníků v jednotlivých penzijních společnostech v roce 2014 ve II. pilíři po zavedené reformě, červeně je uvedena PS KB.

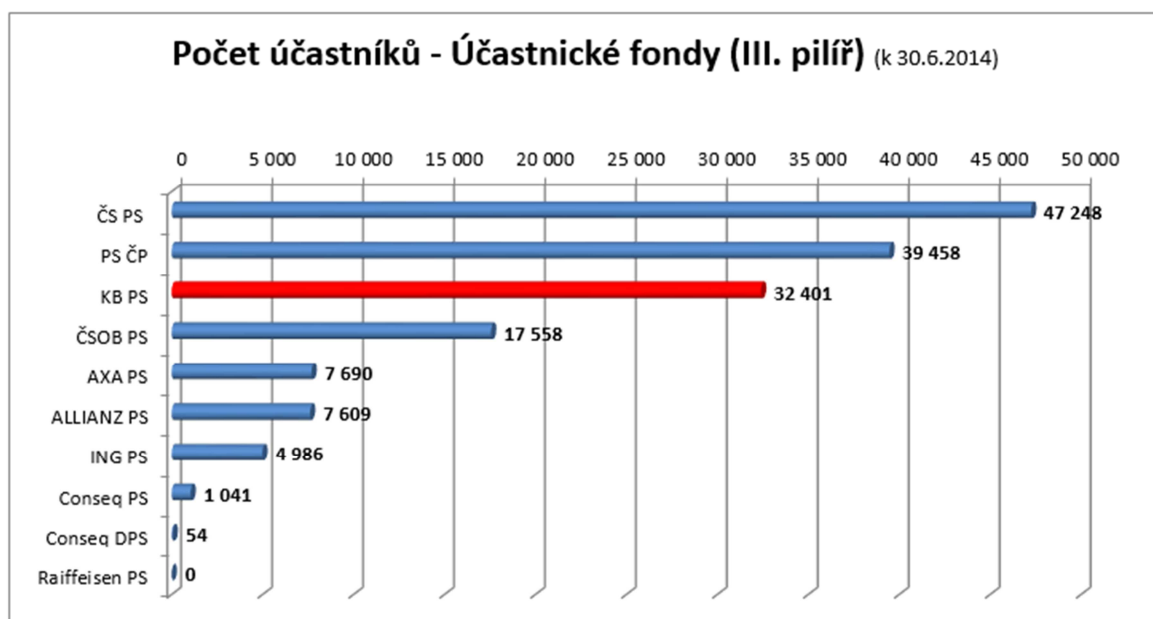
Graf 4 Počet účastníků ve II. pilíři k 30.6.2014

Zdroj: [24]

Níže uvedený graf ukazuje počet účastníků ve III. pilíři v nových účastnických fondech u jednotlivých penzijních společností, červeně je označen PS KB, tento pilíř je podporován státními příspěvky a daňovým zvýhodněním, nejspíše proto je tak úspěšný i ve srovnání se zahraničím.

Graf 5 Počet účastníků ve III. pilíři v nových účastnických fondech k 30.6.2014

Zdroj: [24]

Pro celkovou SWOT analýzu zavedených reforem v České republice byly vytvořeny přehledné tabulky znázorňující silné a slabé stránky, příležitosti a hrozby vypracovaných na základě dostupné literatury v ČR a v zahraničí, na základě dostupných dat z elektronických zdrojů související s vybraným tématem, sběrem dat, analýzou, dedukcí a syntézou poznatků uskutečňovaných důchodových reforem u nás i v zahraničí. Následující tabulka uvádí silné a slabé stránky reforem důchodového systému.

Tabulka 4 Silné a slabé stránky uskutečněných reforem

Silné stránky	Slabé stránky
snížení deficitu důchodového systému	politická antikampaň
stabilizace průběžného systému	spěch při prosazování reforem, nedohoda s opozicí
zavedení možnosti předdůchodu	nevhodné načasování
mezigenerační solidarita	slabá nebo žádná vládní podpora reforem
dědictví ve II. pilíři	výpadek příjmů průběžného systému
regulace zisků a oddělení majetku penzijních společností	nutnost daňových změn
nízká chudoba starých osob	nemožnost vystoupení z II. pilíře
dílčí privatizace starobních důchodů	omezení vstupu do II. pilíře
úspěšný III. pilíř	nespravedlivost v odvodech do důchodového systému
	redistribuce finančních prostředků
	mezigenerační solidarita
	neřešení demografických problémů
	výhodnost/nevýhodnost vstupu do II. pilíře pro nízkopříjmové vs bohatí
	výhodnost/nevýhodnost vstupu do II. pilíře pro muže vs ženy
	redistribuce do III. pilíře - státní příspěvky jen pro občany, kteří si mohou dovolit spořit

Zdroj: Vlastní analýza

Následující tabulka mapuje možné příležitosti, ale i hrozby pro uskutečněné reformní kroky v důchodovém systému, lze konstatovat, že převažují hrozby.

Tabulka 5 Příležitosti a hrozby uskutečněných reforem

Příležitosti	Hrozby
oddálení tlaku na důchodový systém	demografický vývoj
cizinci v důchodovém systému	reforma od lobbistů
diverzifikace rizik a úspor	demotivace zejména mladých účastníků
zdanění důchodů	podpora šedé ekonomiky
vstup do III. pilíře pouze starším 18 let	politická rizika
	riziko inflace
	nekladné zhodnocení prostředků
	III. pilíř neslouží svému účelu

Zdroj: Vlastní analýza

5 NÁVRH VLASTNÍ DŮCHODOVÉ REFORMY

Ve vlastním návrhu důchodové reformy se pokusím odstranit některé slabé stránky, hrozby provedené důchodové reformy. Průběžný důchodový pilíř je dlouhodobě v deficitu, proto navrhuji dodatečné zdroje do tohoto systému participací (zdaněním důchodů) příjemců důchodů na důchodových dávkách a následnou redistribuci zpět do průběžného systému a motivační redistribuci ke spoření ve III. pilíři důchodového systému, zejména dětem třetími osobami (rodiči, prarodiči i lidmi bez dětí). Navrhuji také zachování a dílčí změny u nově vytvořeného II. pilíře důchodového systému a jeho nové parametrické nastavení, snadnější zapojení účastníků do tohoto penzijního systému.

Není cílem hodnotit, zda vlastní návrh důchodové reformy je politicky průchodný či nikoliv, ale je zde patrná snaha reálného nastavení změn v důchodovém systému, které by přispěly především ke stabilitě a udržitelnosti tohoto důchodového systému a zabezpečení jeho financování zejména rozložením (rozšířením) přispěvatelů i na stávající důchodce. Tímto se stane penzijní systém méně generačně solidární, ale o to spravedlivější.

5.1 Změny v I. pilíři

Současní důchodci jsou extrémně závislí na státních důchodech a neuvědomují si, kdo a jak přispívá na jejich důchody a vůbec se nepodílí na tvorbě zdrojů pro jejich důchodové dávky. Toto nepodílení se na příjmech do penzijního systému ve srovnání se zahraničím není příliš obvyklé.

5.1.1 Zdanění důchodů

Myšlenka zdanění důchodů samozřejmě není nová a převratná, zdanění bylo již použito v sedmdesátých letech minulého století. Uvědomíme-li si, kolik peněžních prostředků protěče důchodovým systémem, potom postupné zdanění důchodů přinese zdroje, které mohou být použity ke snížení deficitu průběžného systému, na podporu III. pilíře, stavebního spoření a na případnou podporu rodin s dětmi (přídavky na dítě, porodné).

Podíváme-li se do zahraničí, zdanění důchodů je v Evropě vcelku běžná věc s různými parametrickými nastaveními a v různých kombinacích, některé země např. Rakousko, Belgie, Dánsko, Německo plně daní důchodové dávky, některé země daní za určitých podmínek

např. při souběhu s dalším příjmem (Maďarsko), příjemci velice nízkých důchodů mají nárok na speciální nezdaněnou částku (Finsko) a některé státy nezdaňují důchody vůbec, sem patří i Česká republika společně se Slovenskem, Bulharskem a Litvou. [21]

Postupné zdanění důchodů v České republice dle tohoto návrhu počínaje od roku 2016 až do 2020 až na konečných 5 % přinese následující úspory (orientačně). Pro výpočet bylo použito dat z roku 2013 a to roční výdaje na důchody 373,4 miliard Kč (ze statistiky ČSSZ).

Tabulka 6 Roční úspory při postupném zdaňování důchodů

Rok	Zdanění v %	Roční úspora
2016	1	3,734 miliardy Kč
2017	2	7,468 miliardy Kč
2018	3	11,202 miliardy Kč
2019	4	14,936 miliardy Kč
2020	5	18,670 miliardy Kč

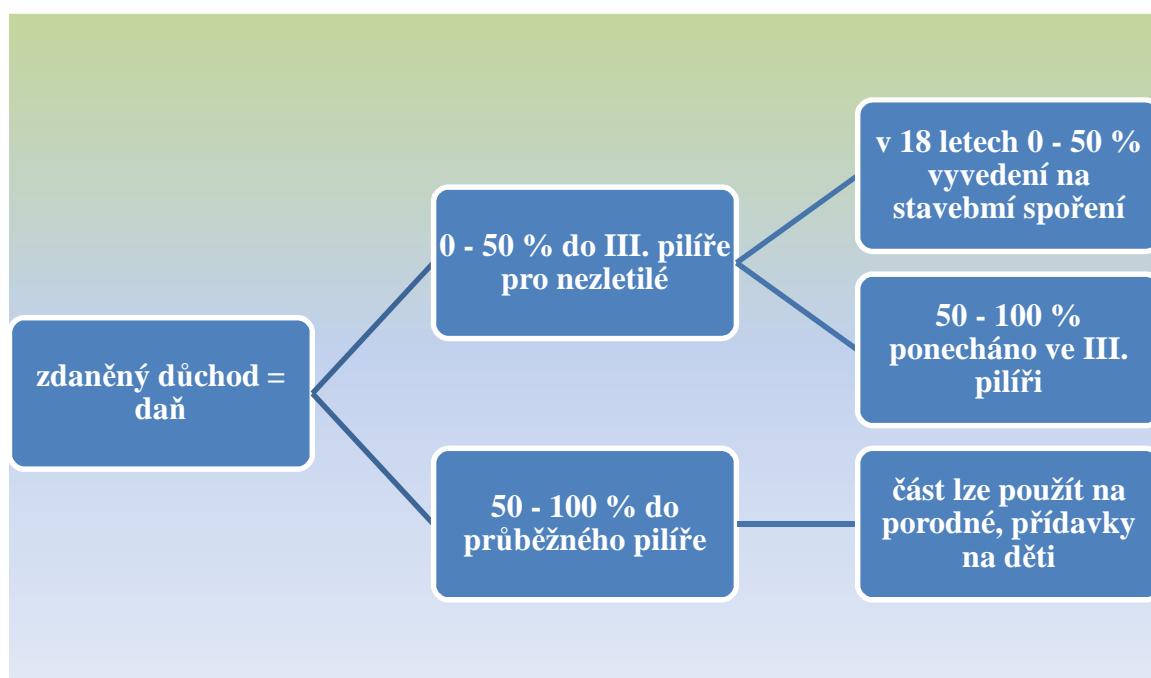
Zdroj: vlastní výpočet

Jedná se samozřejmě o velmi hrubý odhad (nadhodnocený) a také se musí počítat s tím, že nebudou daněny velmi nízké důchody, aby nedošlo z důvodu zdanění ke snížení reálných příjmů důchodců pod hranici chudoby, odhadem by se jednalo cca o 10-15 % příjemců důchodových dávek, rovněž by se nedanily invalidní důchody. Tímto dojde k poklesu příjmů do navrhovaného systému zdanění důchodových dávek. Pojetí chudoby se odvíjí od životní úrovně každé země či společnosti. Nejrozšířenějším způsobem měření chudoby je hranice vyjadřující minimální výši příjmu, která je zapotřebí k uspokojení základních životních potřeb, tedy k zajištění potravy a obydlí. Navrhuji proto **danit důchody od částky 7500,- Kč a výše**, vybrané daně navrhuji každoročně použít/rozdělit:

- **50 - 100 % vrátit do průběžného systému** - částečná kompenzace příjmů do státního penzijního systému,

- s možností **převedení 0 - 50 % do III. pilíře** pro účastníky ve věku 0 - 18 let (např. pro příbuzné potomky nebo jeden vybraný nezletilec pro bezdětné) jako příspěvek třetí osoby,
 - **ve věku 18 let účastníka z III. pilíře** možnost převedení naspořených prostředků ze zdaněných důchodů ve výši **až 50 % do stavebního spoření** vedeného na již plnoletého účastníka (minimální životnost smlouvy 6 let od vkladu daně, na tyto vložené prostředky se nebude vyplácet státní podpora, státní příspěvky, převedené daně z důchodových dávek lze použít pouze pro potřeby vybavení, pořízení bydlení).

Graf 6 Schematické použití/rozdělení vybrané daně z důchodu

Zdroj: vlastní zpracování

Zdanění důchodů nebudou současní důchodci vnímat pozitivně, dojde k reálnému poklesu jejich příjmů, současně je jim nabídnuta možnost vyvedení až 50 % odvedené daně formou příspěvku třetí osoby na individuální účet vedeného na nezletilého (např. na vnuky, vnučky, jiného určené nezletilce pro bezdětné) v libovolném počtu a poměru, ale max. 50 % odvedené daně ve třetím pilíři důchodového systému do konzervativního fondu, kde by byla garantována kladná nula (v současné době nabízí tuto garanci PS ČSOB po 10 letech

spoření v konzervativním fondu a jistě by tuto garanci poskytly další penzijní společnosti při případné realizaci tohoto projektu). Tento krok jistě přispěje k již tak velké oblíbenosti třetího pilíře, dojde k nárůstu počtu účastníků a k možnému růstu vložených prostředků do penzijních společností a tím k možnému oživení investování na kapitálových trzích.

Výše uvedeným schématem by mohl vzniknout princip **opačné mezigenerační solidarity**, tedy, kdy peníze nefinancují jiné mladší generace, ale přesně naopak, peníze svých dětí by měli částečně financovat jejich rodiče, prarodiče, pěstouni atd., tedy právě starší generace.

Určitě pozitivně budou hodnotit zdanění důchodových dávek přispěvatelů (zejména mladší) do průběžného státního systému, tímto se systém stane méně solidární směrem ke starší generaci, ale naopak se zvýší mezigenerační solidarita směrem k nejmladším účastníkům penzijního systému (vstup do III. pilíře již od narození).

Rovněž možnost až 50% dalšího vyvedení (pouze ze zdaněných důchodů) z důchodového systému v 18 letech účastníka, tentokrát do systému stavebního spoření, může motivovat k mezigenerační solidaritě. Vyvedené prostředky by mohly být využity pro zabezpečení bydlení rodin, tedy i k plození dětí, čímž by se mohla zlepšit demografická situace v České republice (časový horizont cca 20 - 30 let). Rovněž by se zkrátila doba k výběru naspořené finanční prostředků z penzijního systému. Toto může podpořit zájem o spoření ve stavebních spořitelnách a k oživení kapitálového trhu.

Samozřejmě, že s dalším přerozdělováním finančních prostředků vzniknou administrativní náklady na zavedení a provoz systému (navrhují ČSSZ a FÚ), ale tyto výdaje by vznikaly i při jiných zaváděných reformách (náklady na zavedení II. pilíře nebyly oficiálně vyčísleny). Jistou nevýhodou tohoto navrhovaného systému je i to, že tímto zdaněním penzí a vyvedením prostředků do dalšího pilíře důchodového systému a následně do stavebního spoření, se tímto podpoří především soukromé finanční instituce (penzijní fondy, stavební spořitelny) a také se podpoří občané, kteří si mohou dovolit spořit v těchto finančních institucích, tedy na úkor nízkopříjmových. Ale pokud by tento systém podpořil mezigenerační solidaritu naruby, tak by určitě pozitiva převýšila nad negativy navrhovaných změn.

Následující tabulka popisuje kolik odvede na dani současný důchodce s průměrným důchodem (bez valorizace) v jednotlivých letech při zavedení reformy. V prvním pololetí

2014 dosáhla průměrná výše starobního důchodu 11 050 Kč (dle ČSSZ) a výpočet je od této výše odvozen.

Tabulka 7 Odvedená daň z důchodu v prvních pěti letech měsíčně/ročně

Rok	Daň/měsíc v Kč	Daň/rok v Kč
2016	110,50	1326,00
2017	221,00	2652,00
2018	331,50	3978,00
2019	442,00	5304,00
2020	552,50	6630,00

Zdroj: vlastní zpracování

5.2 Změny ve II. pilíři

Nabízí se otázky, co s druhým, neúspěšným pilířem. Jak už jsem zmínil, zavedení druhého pilíře byl krok správným směrem, a když nic jiného, stát poskytl alternativy při zajištění zdrojů na stáří a pokusil se diverzifikovat některá rizika spojená s účastí v našem důchodovém systému. Nezdár tohoto kroku vidím především v politické neshodě a antikampani, chybném načasování reformy a parametrickém nastavení zaváděného pilíře.

Politická situace je taková, že nejspíše dojde k jeho úplnému zrušení a převedení nashromážděných prostředků do III a I. pilíře v určitém poměru nebo se vše vrátí (i s vyvedenými prostředky z průběžného systému) účastníkům. Toto považuji za chybu a za plýtvání s prostředky daňových poplatníků, mělo by dojít k odstranění některých nedostatků, vhodnějšímu parametrickému nastavení a ponechat na občanovi, zda se do tohoto pilíře zapojí či nikoliv. Zkušenosti s tímto zavedeným pilířem v zahraničí jsou dobré, systémy fungují a proto je dobré jej rozhodně nerušit. Politické rozložení sil se může s časovým odstupem změnit a dojde k zavádění již jednou zavedeného, ale zrušeného.

5.2.1 Parametrické úpravy ve II. pilíři

Každá smlouva by měla být vypověditelná, samozřejmě s určitým postihem, sankcí při nedodržení stanovených podmínek. Nelze nikoho nutit, aby setrval ve smluvním svazku nadosmrti, proto navrhuji napravit tuto chybu a:

- **zavést možnost výstupu** ze druhého pilíře minimálně po pěti letech s peněžitým postihem (sankcí) 5.000,- Kč (2500,- Kč penzijním společenstvem a 2500,- Kč státu na úhradu nákladů); nashromážděné prostředky z opt-outu vrátit do průběžného systému; prostředky naspořené účastníkem vrátit účastníkovi, vystupující musí počítat s úhradou veškerých administrativních úkonů (max. 500,- Kč); případné zhodnocení penzijními fondy ponechat penzijním společenstvem.

Ke zvýšení atraktivity a výhodnosti II. pilíře by mohly přispět i zaměstnavatelé:

- **příspěvek zaměstnavatele** - možnost si vybrat, kam budou směřovány příspěvky od zaměstnavatele, tedy jestli do II. nebo III. pilíře za současných podmínek.

Zavedené podmínky pro možnost vstupu pro účastníky od 18 do 35 let s možností vstupu až do kalendářního roku, ve kterém dosáhne věku 35 let, nebo do šesti měsíců ode dne, od kterého byl poprvé od 1. ledna 2013 poplatníkem pojistného na důchodové pojištění. [1, str. 26] jsou diskriminační a mělo by být na každém účastníkovi, zda se zapojí do tohoto pilíře s individuálním posouzením výhodnosti/nevýhodnosti vstupu a proto navrhuji:

- **vstup do II. pilíře neomezeně od 18 let** - dojde k odstranění diskriminačního opatření z hlediska věku možného účastníka do II. pilíře.

5.3 Změny ve III. pilíři

Třetí pilíř penzijního systému je považován za úspěch důchodových reforem provedených v ČR a je svým způsobem unikátem v počtu účastníků. Aby se tento pilíř ještě více otevřel a zatraktivnil navrhuji:

- **vstup do III. pilíře již od narození** - zvýší se počet účastníků v tomto pilíři a tato změna a navazující změny jsou potřebné k navržené důchodové reformě v této BP, umožní spoření třetích osob nezletilcům u penzijních společenstev,

- **možnost převedení 0 - 50 % vybraných daní z důchodů do III. pilíře** - pro účastníky ve věku 0 - 18 let (např. pro příbuzné potomky nebo vybraní nezletilci pro bezdětné) jako příspěvek třetí osoby,
- **ve věku 18 let účastníka z III. pilíře možnost převedení** naspořených prostředků ze zdaněných důchodů ve výši **až 50 % do stavebního spoření** vedeného na již plnoletého účastníka (minimální životnost smlouvy 6 let od vkladu daně, na tyto vložené prostředky se nebude vyplácet státní podpora, státní příspěvek a převedené daně z důchodových dávek lze použít pouze pro potřeby vybavení, pořízení bydlení).

6 ZÁVĚR

Cílem této bakalářské práce byla analýza současného důchodového systému v České republice po provedení velké důchodové reformy vládou ČR tehdejšího předsedy vlády Petra Nečase. Současně cílem bylo identifikovat příčiny neúspěchu zavedení důchodové reformy, především druhého pilíře penzijního systému a vypracování vlastního návrhu řešení důchodové reformy.

V teoretické části této práce jsou podrobeny analýze důchodové pilíře používané v České republice, velká pozornost je věnována zejména nově zavedenému II. pilíři, jsou zde uvedeny všechny penzijní společnosti zapojené do tohoto pilíře, včetně typů fondů, úplaty těmto fondům, ale také ochrana při investování v jednotlivých fondech tzv. investiční brzda včetně možných vyplácení dávek ve II. pilíři. Současně je také definován III. pilíř penzijního systému České republiky s uvedením jednotlivých možných investičních strategií, podpory státu tohoto pilíře včetně výše státních příspěvků, daňových výhod a možných podpor od zaměstnavatele. Je zde také uveden nově zavedený systém možných předčasných důchodů a předdůchodů.

Praktická část BP poukazuje na vytváření mnohamiliardového deficitu na průběžném důchodovém účtu během posledních let, analyzuje nepříznivý demografický vývoj v naší vlasti a upozorňuje na nutnost diverzifikovat rizika spojené se zabezpečením na stáří v současném důchodovém systému. Rovněž se věnuje důkladné SWOT analýze provedené reformy penzijního systému v České republice. Na základě výsledků této analýzy lze konstatovat, že velká důchodová reforma nebyla úspěšná, zejména co se týče počtu vstupu nových účastníků do nového II. pilíře. Příčiny tohoto neúspěšného zavedení reformy spočívají, zjednodušeně vyjádřeno, především v nevhodném načasování v době ekonomické krize, odporem a antikampaní nejsilnější opoziční strany (ČSSD) bez nabídnutí jakékoliv alternativy, neschopností vládní koalice nalézt shodu napříč politickým spektrem v otázkách reformy důchodového systému, parametrickým nastavením nového II. pilíře a také lze zmínit praktické nezvládnutí vládní marketingové propagace celé reformy.

Ve vlastním návrhu důchodové reformy vycházím především z toho, že současný důchodový systém je poměrně štědrý a je založen příliš na mezigenerační solidaritě, tedy že mladší a střední generace zabezpečuje dnešní seniory na stáří. Dnešní důchodci jsou extrémně

závislí na státních důchodech, nikterak neparticipují na svém zabezpečení, ale mají slušnou životní úroveň. V současné době je situace taková, že klesá podíl ekonomicky aktivních lidí na celkové populaci, kteří přispívají do průběžného systému a současně přibývá lidí v důchodovém věku pobírající důchodové dávky. Můj předkládaný návrh více zapojuje dnešní seniory do tvorby zdrojů na jejich důchody a snaží se o vznik principu **opačné mezigenerační solidarity**. Ten spočívá v tom, že peníze nefinancují mladší generace, ale přesně naopak, peníze svých dětí by měli částečně financovat jejich rodiče, prarodiče, pěstouni atd.

Ve vlastním modelu důchodové reformy navrhuji především postupné **zdanění důchodů** (od částky 7500,- Kč, vyjma invalidních) v pětiletém období až na **konečných 5 %**. Tyto daně **50 - 100 % vrátit do průběžného systému** jako částečnou kompenzaci příjmů do státního penzijního systému. Dále navrhuji **otevřít III. pilíř** důchodového systému účastníkům **od narození** s možností **převedení 0 - 50 % daní z důchodů do III. pilíře** pro účastníky ve věku 0 - 18 let např. pro příbuzné potomky nebo vybrané nezletilce pro bezdětné, jako **příspěvek třetí osoby**. Ve vlastním návrhu je také obsaženo, **že ve věku 18 let účastníka lze převést až 50 % naspořených prostředků** (pouze daň ze zdaněných důchodů) **z III. pilíře do stavebního spoření** vedeného na již plnoletého účastníka za stanovených podmínek.

Téma důchodové reformy je velice složité, náročné, emočně citlivé a prakticky se dotýká každého z nás. Lze konstatovat, že penzijní reforma u nás úspěšně nedopadla a současná vláda hledá cesty, jak druhý pilíř důchodového systému odstranit, aniž by na Českou republiku nebyly vzneseny mezinárodní arbitráže. Každopádně provedení velké důchodové reformy, i přes její neúspěch, považuji za krok správným směrem a rušení zavedeného nově zřízeného II. pilíře vnímám jako plýtvání penězi daňových poplatníků a také jako populistické gesto bez nabídky jakéhokoliv realistického návrhu řešení financování důchodového systému v České republice.

7 POUŽITÉ ZDROJE

1. CETLOVÁ, Helena, PAVELKA, František a CETL, Alexandr. *Důchodové spoření a doplňkové penzijní spoření*. Praha : VECTOR Certifikace, 2012. str. 147. ISBN 978-80-260-3308-0.
2. ARNOLDOVÁ, Anna. *Vybrané kapitoly ze sociálního zabezpečení*. I. část. 3. vyd. Praha : Karolinum UK, 2007. str. 612. ISBN 978-80-246-1393-2.
3. HOLMAN, Robert a kol. *Studie k reformám zdravotního a penzijního pojištění*. 1. vydání. Praha : OECONOMICA, 2005. str. 205. ISBN 80-245-0994-6.
4. KREBS, Vojtěch a kol. *Sociální politika*. 5., přepracované a aktualizované vydání. Praha : Wolters Kluwer ČR, 2010. str. 544. ISBN 978-80-7357-585-4.
5. BISKUP, Jiří a VOŘÍŠEK, Vladimír. *Důchodové pojištění*. Praha : Eurolex, 2005. str. 406. ISBN - 80-86861-38-4.
6. Důchodová reforma. *Důchodová reforma.cz*. [Online] ONIO s.r.o, 10. listopad 2014. [Citace: 2014-11-10.] <http://www.duchodovareforma.cz/penzijni-pripojisteni/iii-pilir-ceskeho-duchodoveho-systemu-bude-doplukove-penzijni-sporeni/>. ISSN 1805-7470.
7. Informační centrum vlády České republiky. *Web vlády ČR*. [Online] Vláda ČR, 10. listopad 2014. [Citace: 2014-11-10.] <http://icv.vlada.cz/cz/duchodova-reforma/nejcastejsi-dotazy/#x105668>.
8. BEZDĚK, Vladimír. Penzijní systémy obecně i v kontextu České ekonomiky. *Česká národní banka*. [Online] 10. listopad 2000. [Citace: 2014-11-10.] http://www.cnb.cz/en/research/research_publications/mp_wp/download/vp2500.pdf.
9. Vše o důchodech. *Finance.cz*. [Online] Finance media, 10. listopad 2014. [Citace: 2014-11-10.] <http://www.finance.cz/duchody-a-davky/vse-o-duchodech/duchodove-systemy/soucasny-cesky-duchodovy-system/>.
10. ČR, MPSV. *Důchodové pojištění*. [Online] MPSV, 10. listopad 2014. [Citace: 2014-11-10.] <http://www.mpsv.cz/cs/3>.

11. KurzyCZ. *Kurzy.cz*. [Online] , 11. listopad 2014. [Citace: 2014-11-10.] <http://zakony.kurzy.cz/426-2011-zakon-o-duchodovem-sporeni/seznam/>. ISSN 1801-8688.
12. RYTÍŘOVÁ, Lucie. *Důchodový systém v České republice*. Olomouc : Nakladatelství ANAG, 2013. str. 120. ISBN 978-80-7263-821-5.
13. Obhospodařované fondy. *Asociace penzijních společností ČR*. [Online] 11. listopad 2014. [Citace: 2014-11-11.] <http://www.apfcr.cz/cs/o-nas/obhospodarovane-fondy/obhospodarovane-fondy.html>.
14. Jak funguje II. pilíř. *Penzijní fond České pojišťovny*. [Online] Česká pojišťovna, 11. listopad 2014. [Citace: 2014-11-11.] <http://www.pfcp.cz/vse-o-penzich/klient/schema-fungovani-penzijniho-systemu/jak-bude-fungovat-ii-pilir.html>.
15. Důchody-důchodci. *DůchodyDůchodciCZ*. [Online] 11. listopad 2014. [Citace: 2014-11-11.] <http://www.duchody-duchodci.cz/penzijni-pripojisteni-doplnkove-sporeni.php>.
16. VOSTATEK, Jaroslav. Ekonom. *iHNED*. [Online] iHNED.CZ, 26. únor 2014. [Citace: 2014-11-11.] <http://ekonom.ihned.cz/c1-61717170-jak-vypadaji-penzijni-systemy-ve-svete-na-vyber-jsou-ctyri-cesty>.
17. BRICÍN, Lukáš. Současný stav a vyhlídky důchodových systémů. *VŠE*. [Online] VŠE Praha, 11. listopad 2014. [Citace: 2014-11-11.] <http://kdem.vse.cz/resources/relik12/sbornik/download/pdf/16-Bricin-Lukas-paper.pdf>.
18. Srovnání penzijních systémů ve světě. [Online] Česká spořitelna, 1. březen 2011. [Citace: 2014-11-12.] http://www.csas.cz/static_internet/cs/Komunikace/Tiskove_centrum/Prezentace_novinari/P_rilohy/110301_penzijni.pdf.
19. KREBS, Vojtěch a kol. *Sociální politika*. Vydání 3. Praha : ASPI, 2005. str. 500. ISBN 80-7357-050-5.
20. Zákon o doplňkovém penzijním spoření č. 427/2011 Sb., znění k 1.1.2013. *KurzyCZ*. [Online] Kurzy.cz, spol. s r.o., 16. listopad 2014. [Citace: 2014-11-16.]

<http://zakony.kurzy.cz/427-2011-zakon-o-doplnkovem-penzijnim-sporeni/platne-130101/>.
ISSN 1801-8688.

21. Publikační činnost: 2005. *Analýza povinného spoření zavedeného v zahraničních důchodových systémech*. [Online] BAO - odborné monografie vydané ve VÚPSV, v.v.i., 17. listopad 2014. [Citace: 2014-11-17.] <http://praha.vupsv.cz/cgi-webisnt/fu.wis?dbn^t4000=epccicso&gizmo^t4001=aw-1250&prefix^t4002=AU=&pft^t4003=?depcicso.pfg&letdisp^t4006=BEG&jump^t4501>

22. Development Organisation for Economic Co-operation and Development. *The Chilean pension reform*. [Online] Organisation for Economic Co-operation and Development, 1998. 2. prosinec 2014. [Citace: 2014-12-02.] <http://www.oecd.org/els/public-pensions/2429310.pdf>.

23. VOSTATEK, Jaroslav. Ekonom. *ihned.cz*. [Online] *Economia, Hospodářské Noviny IHNED*, 12. prosinec 2014. [Citace: 2014-12-12.] <http://ekonom.ihned.cz/c1-61717170-jak-vypadaji-penzijni-systemy-ve-svete-na-vyber-jsou-ctyri-cesty>. ISSN 1213 - 7693.

24. Penzijní společnost Komerční banky. *kbps.cz*. [Online] KBPS 17. listopad 2014 [Citace: 2014-11-17] <http://www.kbps.cz/ii-pilir/>.

25. KREBS, Vojtěch a kol. *Sociální politika*. Praha : ASPI, 4. aktual. a přeprac. vyd., 2007. str. 504. ISBN 80-7357-276-1.

26. KREBS, Vojtěch a kol. *Solidarita a evivalence v sociálních systémech*. Praha : VÚPSV Rilsa, 1. vyd., 2009. str. 178. ISBN-13: 978-80-7416-044-8.

27. Zákon o zrušení Fondu národního majetku č. 178/2005 Sb. *epravo.cz*. [Online] Zákon ČR, 21. červen 2006. [Citace: 2015-01-01.] <http://www.epravo.cz/top/zakony/sbirka-zakonu/zakon-ze-dne-21-cervna-2006-kterym-se-meni-zakon-c-1782005-sb-o-zruseni-fondu-narodniho-majetku-ceske-republiky-a-o-pusobnosti-ministerstva-financi-pri-privatizaci-majetku-ceske-republiky-zakon-o-zruseni-fondu>.

28. Debata Penzijní reforma: Cesta tam a zase zpátky? *YouTube*. [Online] CERGE EI, 17. březen 2014. [Citace: 2015-01-01.] <https://www.youtube.com/watch?v=amAQB-nhHeU>.

29. Deloitte. Zpracování návrhu zásad právní úpravy možnosti opt-out ze základního důchodového systému. *MPSV ČR*. [Online] 29. květen 2009. [Citace: 2015-01-01.] http://www.mpsv.cz/files/clanky/8902/Priloha_5.pdf.
30. Český statistický úřad. *Český statistický úřad*. [Online] Český statistický úřad, 1. červenec 2014. [Citace: 2015-01-02.] <http://www.czso.cz/>.
31. Ministerstvo financí ČR. *Ministerstvo financí ČR*. [Online] Ministerstvo financí, 2. leden 2015. [Citace: 2015-01-02.] <http://www.mfcr.cz/>.
32. Institut pro demografii a ekonomickou analýzu. *IDEA CERGE EI*. [Online] IDEA CERGE EI, 17. června 2013. [Citace: 2015-01-04.] <http://idea.cerge-ei.cz/publikace>.
33. *epravo.cz*. *epravo.cz*. [Online] EPRAVO.CZ, 12. říjen 2012. [Citace: 2015-01-04.] <http://www.epravo.cz/top/clanky/k-duchodove-reforme-uvod-do-problematiky-85680.html>. ISSN 1213-189X.
34. Česká správa sociálního zabezpečení. *ČSSZ*. [Online] Česká správa sociálního zabezpečení, 11. únor 2015 [Citace: 2015-02-11.] <http://www.cssz.cz/cz/o-cssz/informace/media/tiskove-zpravy/tiskove-zpravy-2014/2014-12-11-od-ledna-2015-se-valorizuji-vsechny-druhy-duchodu-i-priplatky-k-duchodum.htm>
35. Český statistický úřad. *Český statistický úřad*. [Online] Databáze Eurostatu, 3. březen 2015 [Citace: 2015-03-03.] <http://apl.czso.cz/pll/eutab/html.h?ptabkod=tps00028>.

8 SEZNAM TABULEK

Tabulka 1 Přehled poplatků z kapitálu fondu a ze zhodnocení ve fondech.....	22
Tabulka 2 Měsíční platba na smlouvu a měsíční státní příspěvek.....	26
Tabulka 3 Roční výdaje na důchody a důchodový deficit v ČR v posledních letech.....	36
Tabulka 4 Silné a slabé stránky uskutečněných reforem.....	45
Tabulka 5 Příležitosti a hrozby uskutečněných reforem.....	46
Tabulka 6 Roční úspory při postupném zdaňování důchodů.....	48
Tabulka 7 Odvedená daň z důchodu v prvních pěti letech měsíčně/ročně.....	51
Tabulka 8 Srovnání výše státního příspěvků v jednotlivých letech.....	62
Tabulka 9 Měsíční platba na smlouvu a daňový odpočet.....	63

9 SEZNAM GRAFŮ

Graf 1 Kolik procent ročně vyplacených důchodů pokryjí roční odvody pojistného při zachování legislativy.....	30
Graf 2 - Počet seniorů v evropských státech v % v roce 2011	31
Graf 3 Porodnost v ČR.....	32
Graf 4 Počet účastníků ve II. pilíři k 30.6.2014.....	43
Graf 5 Počet účastníku ve III. pilíři v nových účastnických fondech k 30.6.2014.....	44
Graf 6 Schematické použití/rozdělení vybrané daně z důchodu.....	49

10 PŘÍLOHY

Tabulka 8 Srovnání výše státního příspěvku v jednotlivých letech

Státní příspěvek			
Měsíční příspěvek klienta	Státní příspěvek 1994-1999	Státní příspěvek 2000-2012	Státní příspěvek od 2013
100,- Kč	40,- Kč	100,- Kč	-
200,- Kč	72,- Kč	100,- Kč	-
800,- Kč	120,- Kč	150,- Kč	190,- Kč
900,- Kč	120,- Kč	150,- Kč	210,- Kč
1000,- Kč	120,- Kč	150,- Kč	230,- Kč
300,- Kč	96,- Kč	120,- Kč	90,- Kč
400,- Kč	112,- Kč	140,- Kč	110,- Kč
500,- Kč	120,- Kč	150,- Kč	130,- Kč
600,- Kč	120,- Kč	150,- Kč	150,- Kč
700,- Kč	120,- Kč	150,- Kč	170,- Kč

O zaplacené příspěvky na penzijním připojištění lze snížit daňový základ pro výpočet daně z příjmu fyzických osob. Jak je to od roku 2013? Při spoření nad částku 12 000 Kč ročně je možné si o částku, která přesahuje tuto hranici, snížit daňový základ, a to až do výše 12 000 Kč za rok. Maximální daňová úleva je tak dosažena při měsíční úložce 2 000 Kč a více. V tomto případě činí sleva na dani 1 800 Kč (15 % z 12 000 Kč), daňová povinnost se totiž snižuje o 15 % (sazba daně z příjmu) z daňového odpočtu. [7]

Zdroj: [7]

Tabulka 9 Měsíční platba na smlouvu a daňový odpočet

Měsíční platba na smlouvu	Daňový odpočet
Do 1000 Kč	0 Kč
1 100 Kč	1 200 Kč
1 200 Kč	2 400 Kč
1 300 Kč	3 600 Kč
1 400 Kč	4 800 Kč
1 500 Kč	6 000 Kč
1 600 Kč	7 200 Kč
1 700 Kč	8 400 Kč
1 800 Kč	9 600 Kč
1 900 Kč	10 800 Kč
2 000 Kč a více	12 000 Kč

Zdroj: [7)